

Min historie

- som jeg husker det!

Min Barndom og ungdom

Kurt Andersen

Navne

Henning Kurt Andersen
Karen Margrethe Andersen [Nielsen]
Liselotte Jensen [Andersen]
Pernille Petersen [Andersen]
Christian Ola Andersen
Anna Andersen [Pedersen]
Bent Orla Andersen
Niels Erik Andersen
Kirsten Annie Larsen [Andersen]
Hanne Rita Andersen
Mary Birthe Mortensen [Andersen]
Irene Strange Andersen [Pedersen]
Rasmus Holm Hansen
Michael Jensen
Lasse Jensen
Maibritt Monska [Jensen]
Maria Dejløw [Holm Hansen]
Niels Peder Andersen
Anna Selma Josefine Andersen
[Larsen]
Georg Aage Andersen
Mary Sofie Andersen
Hans Pedersen
Hansigne Marie Pedersen

Carl Pedersen
Axel Pedersen
Marie Pedersen
Anni Elisabeth Hansen
Ulla Majken Tingstrøm

Bo Toft Pihl
Jesper Toft Larsen
Preben Toft Larsen
Emily Victoria Hvalsum
Maggie Mynte Hvalsum
Andreas Holm Hansen
Frederik Monska
Linnea Monska
Johanne Monska
Jens Peder Andersen
Kirstine Marie Andersen [Pedersen]
Aage Larsen
Klara Larsen [Josefsen]
Viktor Pedersen
Alfred Pedersen
Valborg Pedersen
Christen Pedersen
Maren Sophie Pedersen
[Andersdatter]
Rasmus Pedersen
Kirsten Pedersen [Hemmingsdatter]
Anne Marie Hjembæk Pedersen
[Nielsen]
Agnes Pedersen

Slægtskab

Henning Kurt Andersen er hovedperson
Karen Margrethe Andersen [Nielsen] er Henning Kurt Andersen's ekskone
Liselotte Jensen [Andersen] er datter til Henning Kurt Andersen
Pernille Petersen [Andersen] er datter til Henning Kurt Andersen
Christian Ola Andersen er far til Henning Kurt Andersen
Anna Andersen [Pedersen] er mor til Henning Kurt Andersen
Bent Orla Andersen er bror til Henning Kurt Andersen
Niels Erik Andersen er bror til Henning Kurt Andersen
Kirsten Annie Larsen [Andersen] er søster til Henning Kurt Andersen
Hanne Rita Andersen er søster til Henning Kurt Andersen
Mary Birthe Mortensen [Andersen] er søster til Henning Kurt Andersen
Irene Strange Andersen [Pedersen] er Henning Kurt Andersen's kone
Rasmus Holm Hansen er Henning Kurt Andersen's barnebarn
Michael Jensen er Henning Kurt Andersen's barnebarn
Lasse Jensen er Henning Kurt Andersen's barnebarn
Maibritt Monska [Jensen] er Henning Kurt Andersen's barnebarn
Maria Dejløw [Holm Hansen] er Henning Kurt Andersen's barnebarn
Niels Peder Andersen er bedstefar på fædrene side til Henning Kurt Andersen
Anna Selma Josefine Andersen [Larsen] er bedstemor på fædrene side til Henning Kurt Andersen
Georg Aage Andersen er onkel til Henning Kurt Andersen (hans fars bror)
Mary Sofie Andersen er tante til Henning Kurt Andersen (hans fars søster)
Hans Pedersen er bedstefar på mødrene side til Henning Kurt Andersen
Hansigne Marie Pedersen er bedstemor på mødrene side til Henning Kurt Andersen
Carl Pedersen er onkel til Henning Kurt Andersen (hans mors bror)
Axel Pedersen er onkel til Henning Kurt Andersen (hans mors bror)
Marie Pedersen er tante til Henning Kurt Andersen (hans mors søster)
Anni Elisabeth Hansen er Henning Kurt Andersen's brors ekskone
Ulla Majken Tingstrøm er svigerinde til Henning Kurt Andersen (gift med hans bror)
Bo Toft Pihl er nevø til Henning Kurt Andersen
Jesper Toft Larsen er nevø til Henning Kurt Andersen
Preben Toft Larsen er svoger til Henning Kurt Andersen (gift med hans søster)
Emily Victoria Hvalsum er i slægt med Henning Kurt Andersen [3 trin]
Maggie Mynte Hvalsum er Henning Kurt Andersen's oldebarn
Andreas Holm Hansen er oldebarn til Henning Kurt Andersen
Frederik Monska er oldebarn til Henning Kurt Andersen
Linnea Monska er Henning Kurt Andersen's oldebarn
Johanne Monska er Henning Kurt Andersen's oldebarn
Jens Peder Andersen er oldefar til Henning Kurt Andersen
Kirstine Marie Andersen [Pedersen] er oldemor til Henning Kurt Andersen
Aage Larsen er oldefar til Henning Kurt Andersen
Klara Larsen [Josefsen] er oldemor til Henning Kurt Andersen
Viktor Pedersen er morbror til Henning Kurt Andersen
Alfred Pedersen er er morbror til Henning Kurt Andersen
Valborg Pedersen er moster til Henning Kurt Andersen
Christen Pedersen er oldefar til Henning Kurt Andersen
Maren Sophie Pedersen [Andersdatter] er oldemor til Henning Kurt Andersen
Rasmus Pedersen er oldefar til Henning Kurt Andersen
Kirsten Pedersen [Hemmingsdatter] er oldemor til Henning Kurt Andersen
Anne Marie Hjembæk Pedersen [Nielsen] er indgiftet tante til Henning Kurt Andersen
Agnes Pedersen er indgiftet tante til Henning Kurt Andersen

December 2017

kurt@bellisvej.dk - www.bellisvej.dk

Min historie - som jeg husker det!

Indledning

I det følgende vil jeg forsøge at give et indtryk af den tid og den historie jeg er en del af.

Jeg vil beskrive den del af min slægt jeg husker og har kendt dvs. jeg starter med mine bedsteforældre som jeg husker dem, altså som gamle mennesker, og det er især min farmor og farfar, fordi de jævnlig besøgte os hjemme på Køng Mark, Bedstemor og bedstefar (mormor og morfar) besøgte vi ikke så tit og jeg kan ikke huske at de kom på besøg derhjemme, mens jeg var barn. Men de deltog da i min konfirmation og andre fester.

1907 - Farmor og farfars bryllup

1910 - Farmor og farfar

Dette billede er fra farmor og farfars bryllup i 1907 og billedet til højre er fra 1910, det er svært at forestille sig at de var ganske unge dengang, men de illustrerer meget godt hvilket spænd af tid jeg må have med for at få min baggrund med.

"Disse billeder er nogle som mor opbevarede og som min søster Kirsten har scannet ind, efter at mor døde i 2009. En del har jeg dog selv scannet ind.

Det giver mig mulighed for at skabe en mere overskuelig fortælling, hvor billederne kan være med til at vise den udvikling, der er sket fra dengang og til vore dage."

Her er mor og far, som jo er udgangspunkt for det jeg kan fortælle.

1913 - ca far og faster Mary som barn

1922 - Mary, far og Georg

Far og faster Mary, hvor far var 3 år og næste billede er fra 1922 hvor farbror Georg er med. Faster Mary døde af den spanske syge da hun var 16. år.

Og her er far som konfirmand i 1924.

Mor blev født i 1919 og her hun sammen med moster Marie i 1920.

1923 ca. fars skolebillede

Fra venstre: Morbror Carl, Bedstemor, Moster Marie, Bedstefar, Mor

Og her et familiebillede fra 1930 fra venstre er det morbror Carl, Bedstemor, moster Marie, morbror Aksel, Bedstefar og mor.

Mors konfirmationsbillede 1933? – tror jeg.

Herunder kommer nogle billeder af far og farmor og farfar som illustrerer den tid de levede i.

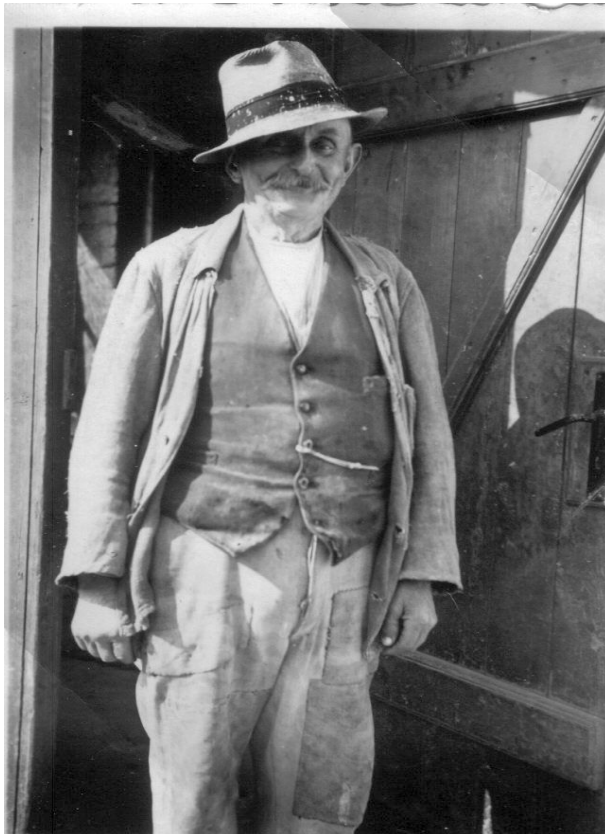
Far som karl sammen med to andre. Her køres gødning ud.

Et par bønderkarle. Det er far til højre

Farmor og farfar - som jeg husker dem

Formodentlig det sidste foto af farfar

1935 far pløjer.

Farfar var fodermester og farmor malkekone på gårde inden de flyttede til Kalby, Holme Olstrup.

Hermed er jeg ved at være nået til det tidspunkt hvor min egen historie starter! Jeg har forsøgt i denne indledning at danne grundlaget for den videre historie. Det er omkring det tidspunkt hvor mor og far mødte hinanden på en gård i Kyse hvor de begge tjente.

Far havde på det tidspunkt haft forskellige pladser som karl og fodermester på forskellige gårde rundt omkring. Bl. a. havde han plads i Jylland i en periode, vistnok efter at han havde været på Dalum landbrugsskole på Fyn.

Dette landbrugsskoleophold var noget som betød meget for ham og jeg vil sikkert komme til at omtale det senere i min egen fortælling.

Mor var kun 16 - 17 år da hun mødte far så hendes erfaringsgrundlag var ikke stort på dette tidspunkt.

Min fortælling starter her.

Mor og far blev gift i Vallensved kirke d. 4. oktober 1936 og havde købt ejendommen Køng Mark, og jeg blev født der d. 20. januar 1937. Ejendommen var på 12 td. land med 7 td. land 1.kl. agerjord og 5 td. land mose som var spredt på 3 lodder forskellige steder i Køng mose.

Selve ejendommen bestod af tre længer. I stuehuset var der to stuer og soveværelse, køkken og spisekammer. I køkkenet var der brændekomfur og en jernvask uden afløb. Det snavsede vand løb ned i en spand under vasken. Så det var vigtigt at holde øje med den, så den ikke løb over.

Der var heller ikke indlagt vand. Så alt vand skulle hentes fra brønden, som lå ca. 50 meter fra ejendommen. Vandspanden med det rene vand stod på en taburet ved komfuret og vandøsen hængte på et søm på væggen over spanden. Det var et litermål som både blev brugt når der var brug for det i husholdningen, men også hvis man lige skulle have noget drikke.

Det skal også nævnes, at der heller ikke var elektricitet i huset så vi havde petroleumslamper og petroleumsglyter.

Foruden stuehuset var der en staldlænge og en lade. Og klemte inde mellem lade og stuehus var der et gammeldags das med en spand.

Hele ejendommen var stråtekt og især laden havde dårligt tag, men dog ikke mere end at der var indrettet et hønsehus i den ene ende.

Det var en større ejendom som en familie dengang kunne leve af. Dog med lidt arbejde ude eller andet der kunne supplere indtægten. En af mulighederne var at køre mælk til mejeriet og far kørte mælk til Ellehøj mejeri, som lå mellem Kostræde banker og Kostræde. Han havde ruten sammen med en anden og kørte derfor kun hver anden uge.

Det var en hård tørn, især om vinteren. De tre isvintre i 1940 - 41 - 42 må have været strenge at komme igennem. Det foregik med hestevogn og jeg kan huske at det også var med slæde noget af tiden. Og for at hestene kunne stå fast måtte de broddes dvs. have sat søm med store hoveder i skoene, to i hver sko, og med to heste for var det i sig selv et stort arbejde.

Og man skal samtidig huske at hverken tøj eller fodtøj var som vi kender det i dag. Træskostøvler med en halmvisk i for at give varme i støvlerne, overfrakke og halstørklæde hue og bælgvanter.

Her er vi højt til hest. Bent, Birthe og jeg.

Termotøj og støvler var et ukendt begreb dengang. Og yderligere betød krigen og besættelsen, at man havde svært ved at kunne købe det man skulle bruge. Og pengene til det var der heller ikke for mange af.

Det er begrænset hvad jeg kan huske fra dengang. Det er kun enkelte billeder og oplevelser, der dukker op fra de år.

Ejendommen lå en halv km. fra den offentlige vej (Næstved -Vordingborg landevejen) og der var kun 4 ejendomme på Køng Mark. Det kom selvfølgelig til at sætte sit præg på vores barndom. Men så udnyttede vi de muligheder der var.

I naboejendommen nærmest ved boede Olga og Jakob Jakobsen og deres voksne søn Børge.

Og den anden nabo var Anna og Peder Jørgensen og de havde også en voksen søn Jørgen boende.

Både Peder Jørgensen og Jakob Jacobsen havde leddegigt. Peder kunne kun bevæge sig med krykker mellem seng og sofa. Han brød sig ikke om at være alene hjemme. Anna kunne ikke cykle så når hun havde ærinder i Køng måtte hun gå. Og hun gik hurtigt, men det tog jo alligevel sin tid og hvis Peder syntes det varede for længe råbte han efter hende og selv om han sad inde i stuen kunne det høres langt væk, for han råbte højt. Det skete da at jeg besøgte ham, men det var ikke noget der gik tit på.

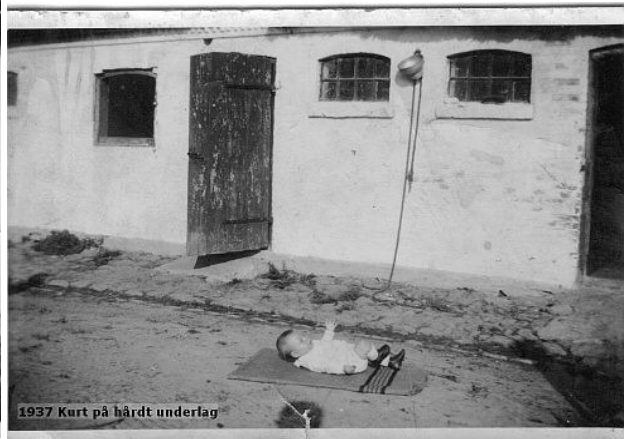
Derimod kom vi børn tit hos Olga og Jacob og tit gik vi sammen med Børge når han arbejdede i stalden eller i marken.

De første år var Jacob ikke så handikappet som Peder. Jeg kan huske at han har gået ude med krykker og et af mine minder fra den tid var at jeg kørte med ham i ponyvognen og var med på familiebesøg i omegnen. Det jeg kan huske gjorde mest indtryk på mig på den tur var, at de havde nogle dukker som de mente jeg skulle lege med, men det kunne jeg ikke finde ud af. Jeg var vel tre år og den slags feminine lege havde jeg slet ingen erfaring med. Derhjemme legede jeg jo med min søster Birthe, men hun var vist også mere til drenglege end pigelege.

Den fjerde ejendom på Køng Mark lå lidt længere ude ad vejen. Her boede Lilje og Niels Knudsen og de havde to piger, Lykke og Lizzie, som var yngre end os, men de blev med tiden vores faste legekammerater. Niels kørte også mælk, men han kørte til Lundby mejeri. Han havde et par røde Frederiksborgheste som han kørte med.

Her er et af de første billeder af mig.

På hårdt underlag.

Her er jeg vist knapt et år.

Sammen med Birthe.

Det første jeg husker er selvfølgelig hjemme fra Køng Mark og er kun som enkelt oplevelser og jeg kan ikke sætte præcise tidspunkter på dem.

Men formodentlig har jeg været tre - fire år med nogle af de første oplevelser jeg kan huske. En at dem var det år da mor eller far ikke kunne finde juletræsfoden, men jeg kunne huske at den lå et sted inde i laden. - Så julen var reddet det år!

Legetøj dengang var ikke bare noget man gik ud og købte så vi måtte klare os med de ting der var for hånden og en klods med en snor i kunne sagtens gøre det ud for en ting vi kunne trække rundt med. Det var så heldigt at spisebordet var rundt og var derfor meget velegnet til at løbe rundt om og jeg kan stadig fornemme den larm Birthe og jeg lavede når vi var i gang.

Gulvet i stuen var ikke helt stabilt og buffeten med porcelæn rystede og klirrede hver gang vi passerede så det var temmelig meget larm vi kunne præstere. Utroligt at mor kunne holde det ud.

Kurt, Birthe og Bent med Kvik

En hund hørte ligesom til på sådan en ejendom. Det var Kvik og den stod lænket i hjørnet mellem laden og stuehuset og dens status lignede ikke ret meget det man forestiller sig ved at have hund nu. Det var nødvendigt at den var bundet for ellers strejfede den. Den kunne registrere om der var mulige kærester i kilometers omkreds. Det blev i øvrigt dens skæbne, for selv da den var 12 år gammel stak den af, hvis den kunne komme fri af halsbåndet. Og på et tidspunkt fik vi en melding om at den lå og var død - den havde ikke klaret et slagsmål med en rival - og jeg hentede den hjem på understellet af en gammel barnevogn.

Her er jeg sammen med Birthe og Bent. Jeg har fået briller fordi jeg skelede. Jeg har en bygningsfejl på højre øje.

Hjemme fra Køng Mark havde vi ca. en halv kilometer ad en privat grusvej op til Næstved – Vordingborg landevejen. Og derfra var der en kilometer til skolen og butikker. Dengang var der både en brugs, købmand, manufakturhandler og bager i det vi kaldte byen. Og på vejen dertil passerede vi både Slagteren, Skomageren, Tatol og Slagteriudsalget så det var ikke forretninger der manglede.

Den lokale smed og maskinforretning lå også ved vejen. Her fik vi skoet heste og repareret landbrugsmaskinerne.

Og i byen lå også den gamle kro. Der blev senere bygget en ny kro hvortil aktiviteterne i lokalsamfundet flyttede og der blev biograf i den gamle kro.

Men jeg husker en del oplevelser derfra. For det første var det juletræsfesterne. Et juletræ der nåede helt til loftet! Det gjorde indtryk.

Juletræsfesten blev forberedt af et udvalg, som med udgangspunkt fra skolen, sørgede for de praktiske ting. Man skulle rundt med lister, hvor der blevet skrevet på hvor mange der kom og indkasseres betaling. Far var med i det udvalg en del år og når dagen kom mødtes udvalget på kroen, hvor træet skulle pyntes og godteposerne gøres klar.

Når vi så kom til juletræ blev dørene slået op til salen hvor juletræet stod tændt og Christoffersen trio fra Vordingborg spillede op til indmarch og de salmer og sange der blev sunget rundt om træet.

Og derefter var det de gamle sanglege: Tornerose, Jeg gik mig over sø og land, Rundt om en enebærbusk og Bro bro brille. Jeg kan ikke huske om der var flere. Det var en af musikerne der ledede sanglegene. Han spillede saxofon og havde en helt speciel evne til at få gang i løjerne. Han kunne trække første tone Så å å å å å gååå vi... så vi var aldrig i tvivl om at nu kom der et nyt vers. Det har i hvert fald gjort indtryk på mig.

Derefter blev der uddelt godteposer. Det var et højdepunkt sådan at få en pose med slik og frugt som var helt min egen. Det var jo ikke almindeligt til hverdag.

En af mine mere grænseoverskridende oplevelser foregik også der!

Året før jeg skulle skole syntes mor og far at jeg skulle forberedes til at være sammen med andre børn. - Jeg skulle gå til dans! Een-to-tre og, en-to-tre og. Jeg husker tydeligt hvordan vi øvede polkatrin. Til at begynde med uden musik og derefter med musik. En rejsegrammofon og nogle 78-plader var orkesteret.

Jeg kan ikke huske om jeg nåede at blive glad for det. Til at begynde med var det næsten umuligt for mig at overvinde min generthed. Ikke alene skulle jeg være sammen med de andre børn - næh, henne på bænken sad mødrene og så på, mens vi øvede. - Jo, det var grænseoverskridende for en lille genert dreng ude fra Marken.

Da jeg blev lidt ældre gik jeg helt frivilligt til dans og havde det fint med det. For det første dansede jeg rimeligt godt og for det andet var jeg en af dem pigerne gerne ville danse med.

Det styrker vist selvtilliden når man kan se at pigerne prøver at placere sig overfor, for at blive den der blev budt op, når vi skulle gå tværs over gulvet og byde den op man stod over for.

Skolestart

Jeg startede i skolen i april 1944. Første skoledag fulgte mor mig derop. Men derefter gik jeg selv. Jeg gik op til landevejen og derfra fulgtes jeg med Elsa, som havde betydeligt længere at gå. I første klasse gik vi hver dag, men resten af skoletiden gik vi kun i skole hver anden dag. Bl. a. for at spare på fodtøjet som i krigens sidste år og i årene efter, var en mangelvare.

Vores lærerinde hed frøken Vedel. En ældre dame som havde forskolen. Det vil sige de tre første årgange.

I første klasse var vi kun tre piger og fire drenge. Pigerne hed Anni, Elsa og Lis og drengene hed Erik, Hans, Karl og mig. Men derudover var der tre drenge som var oversiddere fra året før Emanuel, Ivan og Karl Vang. De var dem der havde det svært hele deres skoletid. Dengang var det ikke ordblindhed og lignende. De var bare "dumme". Men de var nu gode kammerater alligevel!

Min skolestart var jo under krigen og papir og blyanter var en mangelvare så skrive og regneundervisningen foregik på tavler og støjen fra griflerne kunne være enerverende, og for lærerinden må hver eneste dag have været en prøvelse.

*Gymnastik i Køng ca. 1948-49, da jeg gik i tredje klasse og min bror Bent i første klasse.
Lederen var Kurt Henriksen fra Svinø.*

Selv om vi boede lidt afsides var det en helt naturlig ting at skulle deltage i gymnastik i gymnastikforeningen.

Det foregik på kroen og bad og lignende var der slet ikke tale om.

Det foregik om aftenen, to gange om ugen, fra kl. 19,00-20,00. Det var gerne en af karlene fra en gård i omegnen der var leder og arbejdsdagen skulle jo sluttes, før de kunne komme af sted.

Den første vinter jeg gik til gymnastik var 1944-45. Det var under krigen så der var mørklægning og gadelys var der slet ikke noget af. Jeg havde ikke engang en lommelygte med. Nej det gik fint at finde vej i mørke. Øjnene vænner sig til det når der ikke er forstyrrende lys. Jeg gik alene op til landevejen og derfra fulgtes jeg med "Magnus's" Bent. Han var tre-fire år ældre end mig og dermed en af de store.

Når jeg tænker tilbage på det er det svært at forstå, at det kunne lade sig gøre. Det var krigens sidste vinter og jeg kan huske at der blev talt om nedkastning af våben ude i mosen. Og det skete også, at der var tyske soldater på vejene når vi gik, men livet skulle jo gå sin gang.

Noget af det jeg husker fra den vinter var manglen på stort set alt. Mad manglede vi dog aldrig, jeg er jo opvokset på et landbrug. Men for eksempel var petroleum rationeret. Far fik kun fem liter til hele vinteren som kun var beregnet til at bruge i stalden, når dyrene skulle passes. Indendørs måtte vi klare os med stearinlys og også dem var der mangel på. Jeg kan huske at jeg kom hjem fra gymnastik, hvor der kun var et enkelt julelys til hele aftenen.

I forhold til det vi kender i dag var vi vel fattige. Men sådan tror jeg aldrig vi oplevede det. Bevares, vi vidste da at pengene var små og der skulle spares, men sådan var det jo for alle dengang.

Og almindelige forbrugsvarer som sukker, kaffe og andre varer var rationerede og kunne kun købes hvis man havde mærker, som bedst kan sammenlignes med frimærker.

Vi børn havde ikke cykler. De sidste år af krigen og de første år efter krigen var cykeldæk og slanger en mangelvare. Både mor og far havde en cykel men til sidst var det kun mors cykel der blev holdt kørende. Og det var med faste ringe. Det vil sige at man lagde reb eller lignende i fælgene så nogen fornøjelse var det ikke at køre på.

Da jeg skulle lære at cykle var det på mors cykel og den var jo alt for stor. Både styr og sadel var for høje så det foregik stående på pedalerne så det kostede da nogle knubs inden jeg fik det lært.

Jeg var elleve år før jeg fik min egen cykel så skolegang og andre aktiviteter måtte vi gå til.

De første år af min barndom var jo præget af besættelsen og de begrænsninger og afsavn det medførte.

Der var kun varme i stuen fra en kakkelovn, hvor der blev fyret med tørv, som blev gravet op i mosen.

Fremstillingen af tørv var hårdt arbejde. Tørvejorden blev gravet op og lagt ud i en bunke. Derefter blev der pumpet vand fra tørvegraven op og det hele blev æltet ved at far kørte hest og vogn rundt i tørvemassen samtidig med at hele familien hjalp ved at trampe rundt i tørvemassen.

Tørv stabled for at tørre.

Når ælten var klar blev den trukket ud i striber på ca. 1 meters bredde og det hele blev ridset i tern i den størrelse tørv skulle have.

Efter nogle dage var det klar til at stille op i hobe (Røjle tørv) for at tørre færdige og derefter blive kørt hjem.

Brænde var også en begrænset ressource. Så vidt jeg husker, var det også rationeret. I hvert fald var det kun noget med 2 rm. om året, så det var stort set kun til at tænde op med. I det gamle komfur i køkkenet blev der til dels fyret med risbrænde. Det kom fra stynede piletræer, som stod på voldene rundt om ejendommen.

Men alle disse ting, som man i dag vil syntes måtte præge vores liv negativt, rummede alligevel så mange positive muligheder og jeg husker ikke at vi savnede noget.

Der var jo næsten uanede muligheder for at lege. Det handlede kun om at bruge sin fantasi og de praktiske færdigheder vi var i besiddelse af.

Vi behøvede ikke nogen voksne til at sætte os i gang. En grusbunke og nogle pinde og brædestumper kunne blive til hvad som helst.

Jeg kan ikke i detaljer huske hvordan jeg opfattede mine forældre dengang, men fars tidligere job som fodermester og ikke mindst hans landbrugsskoleophold havde givet ham en viden om at drive landbrug, som måske ikke var så almindelig på mindre ejendomme.

Det betød at han jævnligt måtte assistere naboerne hvis der var problemer med dyrene. F.eks. hvis en ko havde svært ved at kælte eller lignende.

Jeg kan huske at han havde flere håndbøger fra landbrugsskolen som det var spændende at få lov til at kigge i. Ikke mindst en bog om landbrugsmaskiner syntes jeg var spændende for der var billeder af en mangfoldighed af maskiner og redskaber. Og mekanik og teknik har vist altid haft min interesse.

Jeg kan også huske at han lagde stor vægt på at der skulle være vekseldrift på ejendommens jord. Det betød at der var en bestemt rækkefølge på hvornår der var de forskellige afgrøder på markerne. Og det flyttede et trin hvert år. F.eks. vidste vi, at efter græsmark blev der sået havre året efter og så videre.

Også foreningsliv havde mine forældres interesse. Far var med i den lokale husmandsforening i perioder som bestyrelsesmedlem, men også som formand for foreningen.

Og mor deltog i husholdningsudvalget, ikke at forveksle med Husmoderforeningen, begge havde de en stærk social bevidsthed og kunne godt ryste på hovedet hvis de syntes nogen dyrkede interesse, som ikke svarede til deres sociale baggrund.

Her er det gamle stuehus før det blev restaureret. jeg tror billedet er fra begyndelsen af 50'erne. Der er stadig stråtag og bemærk lynaflederne på taget.

Det er i hvert fald efter at der blev indlagt elektricitet og det var i 1948. Mon I kan forestille jer hvordan det var at kunne tænde lyset blot ved et tryk på en knap. Jeg kan endnu så mange år efter, stadig fornemme hvordan det var.

Allerede dengang var musik og sang en vigtig del for mig. Og når man ikke havde et instrument så kunne en gammel trærod fint gøre det ud for en saxofon. Det instrument kendte jeg fra juletræsfesterne. Af en eller anden grund kan jeg huske at jeg en varm sommerdag sad på trappen foran hoveddøren og legede at jeg spillede Dansk jernbanedampgalop, af H. C. Lumbye. Den havde jeg hørt i ønskekoncerten om søndagen.

Senere fik jeg en xylofon i julegave og selv om det var far der var den musikalske i familien og mor påstod at hun ikke kunne synge, var det alligevel hende der hjalp mig i gang med at spille nogle små lette melodier.

Far gik meget tit og sang når han arbejdede og han syntes vi lærte alt for få sange i skolen.

Han havde vistnok selv haft bedre muligheder og flere timer i skole om ugen, end vi havde.

Vi havde kun atten lektioner om ugen, seks hver anden dag, - så en sangtime om måneden var nok højden.

Men heldigvis var det at synge sammen med far, efter højskolesangbogen, noget vi holdt meget af. Så de fædrelandssange vi ikke fik lært i skolen, sang vi derhjemme om aftenen, når vi kunne lokke far med på det.

Jeg husker ikke at vi fik læst historier særlig tit, og hvis vi gjorde var det mor der læste. Fars historier var derimod oplevelser han selv havde oplevet på de gårde hvor han havde været karl eller fodermester. Når man arbejder med dyr og maskiner kan der hurtigt opstå dramatiske situationer, og de historier holdt vi meget af at lytte til.

Avnø flyveplads, som lå ved Avnø fjord mellem Sallerup og Svinø, blev etableret før krigen og blev brugt til flyveskole.

Da krigen kom, overtog tyskerne den og brugte den også som flyveskole og øvelsesskole. Derfor var flyvemaskiner en daglig oplevelse, når de som led i øvelserne fløj over med mange øvelser som loop, og rulninger og simulering af landinger over de flade områder.

Da krigen sluttede i 1945 blev det igen danske skoleflyvninger der tog over, men forskellen på hvad de lavede var ikke stor, så lyden og synet af små flyvemaskiner var en del af hverdagen, når vi færdedes på marken enten det så var i leg eller deltagelse i arbejdet.

En af de få gange hele familien var på strandtur til Sallerup strand. På billedet ses farmor og farfar, mor og far og farbror George, feriepigen Karen fra Horsens og Birthe, Bent, Kirsten og jeg.

Hos farmor og farfar

Farfar og farmor boede i Kalby ved Holme Olstrup. Der kom vi kun enkelte gange om året, når der var familiekomsammen, og vi kørte dertil i naboens fjedervogn. Mor og far sad på agestolen og vi børn havde halm at sidde på, på ladet af vognen.

Den anden måde at komme dertil var at tage med rutebil til Næstved og derfra med toget til Holme Olstrup. Fra stationen var der kun et par kilometer at gå, så det var ikke noget man regnede for noget.

Det har sikkert kun været enkelte gange jeg kan huske. Men jeg kan huske at festerne hos farmor og farfar foregik sådan, at underholdningen bestod i at man spillede kort. Mændene Lhombre eller Whist. og kvinderne spillede Skærvinsel eller Hjerterfri.

Så var det lykken at sidde med ved mandebordet og få lov til at passe pengene for en af spillerne. Det var småpenge der blev spillet om, men var jo med til at give mere spænding.

Med mange personer i den lille stue hvor mændene selvfølgelig sad og røg blev der ret hurtigt en egen atmosfære, men det var bare en del af hyggen.

Farmor og farfars ejendom var et lille husmandssted med beboelse i den ene ende af huset og stald i den anden ende. Gårdspladsen var med brosten og det samme var der i køkkenet.

Derudover husker jeg at der var høje dørtrin og lavt til loftet. Og belysningen foregik med petroleumslamper.

Birthe og jeg var der på ferie en enkelt gang i 1947. Det jeg husker bedst var, at der var nogle meget tunge dyner og høje hovedgærder i sengene.

Der var beboelse i den nærmeste ende og stald i den anden ende af huset.

I øvrigt blev den ferie afkortet fordi der blev sendt bud om at far var kommet på sygehuset med en byld på blindtarmen.

Så måtte farmor jo rejse hjem til Køng med os. Det foregik med tog fra Holme Olstrup til Lundby. Og der kom mor og hentede os med hestevogn, hvilket var en stor bedrift for hende. Hun kørte ellers aldrig med hestene - der var vist en temmelig klar opdeling af arbejdsopgaver til hverdag.

Det var lige på det tidspunkt hvor der skulle høstes rug. Men der trådte naboerne til og klarede det.

Museumbillede af aflægger som den der blev brugt derhjemme i 1947

Høsten foregik med en aflægger som den på billedet. Vingerne svingede rundt og skubbede et neg ud ad gangen og derefter bandt man om det med strå og andre stillede dem op i hobe. Der var så mange hjælpere at det var meget hurtigt klaret.

Men tilbage til minderne om farmor og farfar. Farfar kom somme tider cyklende hjem til os. Han kørte på en gammel damecykel og det var altid hyggeligt når han kom på besøg. Som den ældste dreng og første barnebarn havde jeg vistnok en særlig status. Selv om han døde i efteråret 1948 havde han bestemt at jeg skulle have en cykel i konfirmationsgave. Og det fik jeg - en helt ny blå cykel.

Farfar var tandløs og kunne ikke tygge rugbrødsskorper, så der var der nærmest kamp om at få, når vi spiste. Når han var på besøg blev der spillet kort, han og far spillede tommands 66 også kaldet idiotseksogtres. Det var hyggeligt og den måde han og far var sammen på.

Farfar fik kræft i maven og jeg husker at vi fejrede hans 69 års fødselsdag d. 19. april 1948 som om det var en rund fødselsdag. Han fik bl. a. en ny lænestol i gave. Det var allerede klart at han ikke ville nå at blive 70 år og han døde i november 1948.

Farfars gravsten på Holme Olstrup kirkegård

Farmor fortsatte med at bo på deres ejendom i Kalby i en række år og da hun ikke kunne klare det mere kom hun til at bo på Alderdomshjemmet i Holme Olstrup.

Hun var en gæv kone og med humoristisk sans. Hun gik når det drejede sig om kortere afstande. Hun havde aldrig lært at cykle. Men ellers rejste hun med tog eller rutebil når hun skulle besøge familie og venner eller når hun havde ærinde i Næstved.

Blandt andet rejste hun somme tider til farbror George og tante Grethe i Horsens. En enkelt gang var hun rejseleder for min søster Birthe og mig, da vi skulle på sommerferie derovre. Jeg kan huske at mor og far var lidt bekymret for, hvordan det skulle gå. Men det gik nu rigtig fint. Ferien foregik i Grethe og Georgs

sommerhus ved As Hede Strand. Jeg kan huske at vejret ikke var det bedste, men at jeg stædigt badede hver eneste dag. Det var kun et lille hus og vi var flere børn der, men med et lille telt som nogen af os overnattede i var det en god ferie.

På dette billede fra den sommer kan man se at det ikke var legekammerater der manglede. I bagerste række fra venstre er det farmor, farbror George, mig, Gerda og Jens Peter, og forrest Tante Grethe, Birthe, Karen, Carlo og den sidste kan jeg ikke huske navnet på.

Jens Peter og Gerda var nogle af fars ungdomsvenner fra Dalum landbrugsskole og hans tid i Jylland. Karen og Carlo er deres børn.

Derhjemme kom farmor jævnligt på besøg. Hun ankom som regel med rutebilen søndag middag og det var nærmest en fast regel at der blev holdt øje med vejen, når der var chance for at hun kom. Vi vidste det aldrig på forhånd, men der var jo altid mad til hende også. Så blev hun gerne nogle dage og var ofte med til at stoppe strømper eller reparere tøj og hun strikkede mange af de strømper vi gik med. Men så hændte det også at mor syntes at svigermor havde været på besøg længe nok. Men så rejste farmor bare hjem og så gik der måske 3 uger før hun kom igen og var velkommen.

Hverdagen derhjemme.

Besætningen på ejendommen bestod af 3-4 køer. De første år var det rød dansk malkerace. Senere gik far over til at have jerseykøer. De gav federe mælk og dermed flere penge for mælken. Der var to heste, "den røde" og "den gule". Den røde var en onskabsfuld bandit.

To gange kan jeg huske at den bed mig. Første gang huggede den mig oven i hovedet da jeg skulle hente noget halm foran båsen og anden gang var det i brystet da jeg skulle give den vand af en spand. Den stod og drak nok så fredeligt, men da den havde drukket op bed den mig bare sådan helt uden varsel.

Den gule var en norsk fjordhest. Den havde den fikse ide at den altid skulle være forrest og det var jo ikke særligt praktisk, når den skulle trække sammen med den røde.

Grunden til at der var to heste var jo at far kørte mælk til mejeriet. Ellers kunne ejendommen nok passes med en hest.

Ud over køer og heste var der også en kvie og en kalv og seks - otte grise. Desuden var der jo hønsene. Hvert forår fik vi kyllinger fra et rugeri, som voksede op hen over sommeren. Det betød at søndagsmaden når vi nåede høst, meget tit var kyllingesteg. Det var hanekyllingernes lod at blive et velkomment indslag på søndagsbordet.

Det foregik på den måde, at far om formiddagen fangede en af de største hanekyllinger og huggede hovedet af den.

Derefter blev den plukket og gjort klar og så var der smørstegt hanekylling med masser af persille, som selvfølgelig var hentet i haven samme formiddag. Og så var der rabarbergrød eller rødgrød som efterret. Det var noget vi alle sammen satte stor pris på.

Vi fik også tidligt pligter. Jeg var ikke ret gammel før jeg kørte med heste i marken. Og en af mine faste pligter i en periode var at fodre høns.

Om sommeren og efteråret foregik det ude på gårdspladsen hvor der blev spredt foder ud på jorden.

Jeg kan huske at jeg havde en sang jeg altid sang når jeg skulle kalde på dem for at komme og æde. Og jeg troede at sangen fik dem til at komme, men de har sikkert hørt mig hente foderet. Men det var en god følelse alligevel.

Lommepege var der ikke noget der hed dengang, men jeg kunne tjene nogle småbeløb f. eks. ved at tynde roer. 25 øre for en række! Jeg tror det højeste antal rækker jeg nåede et år var fire. Det krævede omhyggelighed når der skulle stå en - og kun een - roe for hver ca. 15 cm.

Andre ting der skulle hjælpes til med var når vi høstede enten det så var korn eller roer.

Selvbinder, foto hentet på nettet.

Når der skulle høstes korn foregik det med en høstmaskine som blev kaldt en selvbinder. Den havde vi sammen med naboerne og der skulle tre heste til at trække den, så det var også et samarbejde, og ikke helt uden dramatik med tre heste der ikke var vant til at trække sammen. Jeg kan huske at far temmelig ofte råbte meget højt for at få det til at fungere. Også selvbinderen kunne ind imellem volde problemer. Den var købt brugt og det var ikke altid let at få bindegarnet til at fungere, hvilket betød at negene blev smidt ud på marken uden at være bundet sammen. Så måtte vi binde dem op bagefter, men det var jo med at opdage at bindeapparatet svigtede inden der var kørt for langt.

Når der så var høstet blev negene stillet op i hobe for at tørre. Næste trin var at køre det sammen. Det foregik på den måde at der blev lagt et lad på arbejdsvognen og så skulle der være en på vognen til at "lægge læs". Jeg var vist ikke ret gammel før det blev en af mine opgaver. Negene skulle lægges så de holdt på hinanden og kunne blive liggende mens vognen kørte hjem.

Derefter blev det sat i en stak, hvor det var far der lagde negene, mens mor læssede af og jeg stod i stakken nærmest ved vognen og kastede negene videre til far.

Stakkene var formet sådan at vandet kunne løbe af, når det regnede så det var også vigtigt at det blev gjort rigtigt.

Når høsten var overstået og kornet stod i stakke ved de forskellige ejendomme, kom det tidspunkt hvor der skulle tærskes.

Hos Niels Knudsen på naboejendommen havde de selv et tærskeværk, som blev trukket af en encylindret petroleumsmotor der stod i et lille hus uden for tærskeloen. Så han kunne tærske om vinteren efterhånden som der var brug for det.

Men hos os og de andre naboer var det et stort tærskeværk der blev kørt rundt og stillet op mellem stakkene.

Her var det så igen et samarbejde mellem naboerne. Tærskeværket blev drevet med en rem fra en traktor til tærskeværk. Der skulle en del mandskab til for at klare arbejdet.

Der var en mand med tærskeværket som "lagde i". Negene skulle helst ligge på en bestemt måde når det blev langet op på tærskeværket og typisk var der to personer i stakken ligesom når stakken blev sat. Halmen blev presset i bundter, "halmknipper" og blev stablet oppe på staldloftet.

Kornsækkene, som typisk vejede 100 kg, blev båret op på stuehusloftet og tømt der. Det var et af fars faste job at bære sække og jeg kan huske at han ofte fik krampe i benene om aftenen, i den periode hvor der blev tærsket rundt omkring.

De første tærskedage jeg kan huske, var det en traktor med jernhjul der blev brugt, mens det senere blev de mere moderne traktorer med gummihjul. Mit først forsøg på at køre traktor var i forbindelse med en sådan tærskedag. Det var da jeg var 12 år og det var en lille grå Ferguson jeg prøvede at køre op ad vejen op til landevejen.

Karl Vang, en af de kammerater der havde det svært i skolen, kom af og til med hjem efter skoletid, for at lege. Men det hændte også at den leg bestod i, at vi hjalp far med arbejdet. F. eks. kan jeg huske at vi var med til at køre roer sammen.

Roehøsten foregik på den måde, at først blev toppen hugget af med et redskab, som havde facon som et skuffejern, men med et par tappe bagud så man også kunne bruge det til at trække roerne op med. Roetoppen blev kørt hjem til at fodre med eller der blev lavet ensilage af den.

Efter at toppen var fjernet blev roerne trukket op, to rækker til hver side, og vognen med heste foran kørte mellem roerækkerne. Far læssede på den ene side af vognen, med en roegreb, og vi læssede med hænderne på den anden side af vognen. Så passede det at vi kunne følge med.

Ensilage blev fremstillet på den måde at roetoppen blev samlet i en stor bunke som derefter blev dækket til med jord, så der ikke kunne komme luft til. Derefter begyndte toppen at blive varm og det kan nærmest sammenlignes med at lave syltetøj eller marmelade. Og kørerne var meget glade for at få det at æde i løbet af vinteren.

Eks. på roekule

Roerne blev kørt sammen i en roekule. Det var en lang bunke roer som var bred i bunden og gik op i en spids. Roekulen blev dækket med halm og et lag jord uden på for at de ikke skulle fryse om vinteren når det blev frostvejr. Herfra blev de så hentet ind i roehuset efterhånden som der blev brug for dem og det var roer og hø og halm der var foder til både køer og heste vinteren igennem. Desuden fik køerne kraftfoder og hestene fik valset havre.

Grisene levede af skråning, d v s formalet byg med skummet mælk og vand hældt over.

Sådan legede vi.

Nu var det jo ikke sådan, at der ikke var tid til at lege. Og legetøjet lavede vi selv eller forestillede os at f.eks. sten eller træstykker kunne forestille dyr eller hvad vi ellers havde brug for. Jeg kan huske at jeg byggede en lastbil af brædestumper.

Far havde fået et læs brædder fra noget nedrivning af nogle skure der ikke mere var brug for, da man holdt op med at lave formbrændsel af tørvejord fra Køng mose - der var ikke mere tørvejord tilbage.

Det gav rigtig gode muligheder for at lege. Fordi det var fra nedrivning var der søm i brædderne og dem trak vi ud og rettede så de kunne bruges igen, så det blev til en lastbil. Hjul lavede jeg af skiver jeg savede af en gran, og borede hul midt i. Den kørte glimrende, men det sjoveste var nok at lave den.

En anden konstruktion vi legede med var et tårn vi byggede af tre granrafter som blev samlet i toppen og der blev sømmet en platform på af nogle af brædderne ca. en meter over jorden. Den legede vi meget med.

Et par år havde vi besøg af Karen fra Horsens i sommerferien. Hun var datter af fars ungdomsvenner Gerda og Jens Peter, som far kendte da han tjente i Jylland. Hun var lidt ældre end mig og jeg husker, at vi holdt meget af at lege skole og hvor hun som den ældste var læreren. Det foregik ved et bord ude i haven.

Karen fra Horsens og flittige elever. Bent, Birthe og mig.

Efter høst hvor markerne stod bare legede vi ofte med drager. Vi byggede dem selv ved at lave en ramme af træpinde som vi skar af et bræt, hvis vi ikke lige havde noget der egnede sig. Beklædningen var papir fra brugte papirsække og halen blev lavet ved at binde sammenrullede papirstykker i en snor, som blev bundet i den spidse ende af dragen. Dragesnoren var høstbindegarn enten noget vi havde fået lov til at bruge, eller korte stykker fra halmbundter som vi havde bundet sammen.

Somme tider blev de så gode at de kunne være oppe i adskillige timer, men det skete også at snoren knækkede eller at de styrtede ned og gik i stykker.

Men det var jo en del af oplevelsen og så var det bare at bygge en ny.

Vaskedag

I den nordlige ende af staldlængen var der vaskehus med gruekedel og der stod en gammeldags tøjrolle, hvor kassen var fyldt op med sten.

Gammel tøjrolle

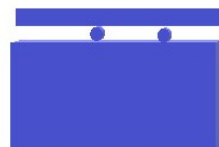

Fig. 1 Rulle i arbejdsstilling

fig. 2 Rulle åben den ene rundstok fri

Når den var i brug til at rulle duge og sengetøj, kørte man kassen helt ud til den ene ende så den vippede og derefter rullede mor dugen om den rundstok der blev fri. Og så handlede det om at lægge kræfter i for at få kassen op på plads igen og derefter rulle den frem og tilbage et antal gange, men så blev tøjet også fint og glat.

Balje og vaskebræt

Men før det nåede så langt skulle der jo vaskes og det var et større arbejde. Der skulle først hentes vand og varmes op i gruekedlen. Brønden lå ca. 50 m. fra husene og skulle bæres hjem i spande.

Meget af tøjet blev kogevasket. Så der blev fyret op under gruekedlen og når tøjet var blevet kogt blev det fisket op og skrubbet på et vaskebræt hvorefter det skulle skylles i flere hold vand. Og hænges ud til tørre på tøjsnoren.

Om vinteren var det en kold og våd affære og det varede mindst en hel dag.

Efter 1948 da vi havde fået indlagt elektricitet kunne man leje en Ferm vaskemaskine. Så kunne mor nøjes med at koge tøjet i gruekedlen og derefter lade vaskemaskinen klare selve vaskearbejdet. Den havde også vridemaskine så det var virkelig en stor hjælp. Den gik på omgang så der var vaskedag en gang om måneden.

Senere blev stuehuset renoveret og der blev gravet en ny brønd hjemme ved ejendommen og der blev installeret vand, men det var adskillige år efter at jeg var rejst hjemmefra.

Ferm vaskemaskine

Gruekedel eller brøgedel

Slagtning af gris

Gruekedlen var ikke kun i brug når det var vaskedag. Når der skulle slagtes gris var den også en vigtig del af processen, både til at varme vand i til skoldning af grisen og senere på dagen, hvor der blev kogt blodpølse.

På slagtedagen kom en hjemmeslagter og grisen blev ført ud til slagtebænken.

Grisen blev lagt op på bænken og blev stukket i halsen så den forblødte.

Blodet blev opsamlet, af mor, i en spand og der skulle hele tiden røres i den med en slev, og så vidt jeg husker, blev der rørt byggryn i med det samme for at undgå at blodet skulle koagulere. Når grisen var død blev den sænket ned i et kar med skoldhedt vand og derefter blev den skrabet med nogle skrabejern som slagteren medbragte.

Næste led i processen var opskæring som blev foretaget efter at grisen var hængt op i vognporten, og tarme og indmad blev taget ud og herefter skulle der renses tarme, som skulle bruges til pølser. De store til blodpølse og de små til medisterpølse. Denne del foregik i vaskehuset og gerne med hjælp fra en nabokone.

Næste dag når kødet var koldt skulle grisen parteres og fordeles til opbevaring. Det var før fryserens tid så kødet skulle saltes ned i et saltkar. Dog blev en skinke og en flæskeside sendt til røgning. Så kunne det opbevares oppe på stuehusloftet og mor kunne skære et stykke når der var brug for det enten til stegt flæsk eller andre retter, hvor det var røget kød der skulle bruges.

Spegepølse blev også forberedt. Svinekød blev saltet og senere kørt gennem kødhakkeren og blandet med oksefars som blev hentet hos slagteren. Tarmene blev også hentet hos slagteren og efter at de var stoppet blev de sendt til røgning.

På stuehusloftet blev kornet opbevaret, når der var høstet og tærsket. Byg i den ene ende af loftet og havre i den anden ende. Der lå det tørt og godt og virkede samtidig som isolering på loftet så lidt mindre varme fra stuen sivede op igennem.

Kornet skulle bruges til foder til dyrene, men for at kunne bruges til foder skulle det formales i en kværn. Det foregik på Køng mølle indtil vi fik en kværn derhjemme.

Så når far skulle til mølle måtte vi først op på loftet og fylde sække. Det betød at jeg eller en af mine søskende skulle holde sækken åben, mens far fyldte korn i den.

Turen til mølle foregik med hest og vogn og det krævede faktisk to ture. Kornet blev afleveret på møllen og kunne så hentes igen et par dage efter, hvor byg var malet til skråning til primært svinefoder, mens havren blev valset og brugt til at fodre hestene med.

Ejendommen hvor vi boede

Det var et almindelige landbrug hvor der blev dyrket korn og roer og en græsmark hvor køerne kunne græsse. Græsmarken var ikke indhegnet, men køerne stod bundet i et kotøj, som var en jernkæde der var ca. 3m lang, og var fastgjort i grimen med den ene ende og med en tøjrpæl i den anden. Køerne blev så lænket så de kunne nå en passende mængde græs og så blev de flyttet flere gange i løbet af dagen. Til at slå pælene i jorden brugte vi en tøjrkølle. Den var lavet af træ og når jorden var tør kunne det være hårdt arbejde at "flytte køer".

Men der hørte jo også 5 td. land mose til ejendommen og efter krigen hvor der ikke mere kunne graves tørv eller skræbes smuld, som blev presset til formbrændsel, små runde briketter, blev der sået græs og køerne kom på græs derude når der ikke var mere græs derhjemme.

Der hørte tre moselodder til ejendommen og derude blev græsstykkerne indhegnet så køerne kunne gå løse.

Men det betød så at far kørte på mosen og malkede tidligt om morgenen og til aften. Og i mange tilfælde havde han vand med derud eller måtte køre efter vand derude.

Tit var vi børn med derude til aftenmalkningen og det var en herlig udvidelse af legepladsen. Uanset om malkningen foregik på mosen eller derhjemme var det håndmalkning der var på programmet. Så det var fast arbejde at passe køer.

Ud over det traditionelle landbrug, havde vi hindbær i nogle år. De blev avlet på kontrakt og solgt til en grosserer på Københavns grønttorv. Det foregik på den måde at hindbærrene blev plukket af hele familien i løbet af dagen. Derefter blev de kørt til Lundby station om aftenen så de kunne være på grønttorvet næste morgen.

Kontrakten løb over 5-6 år så det var fast beskæftigelse i de sidste uger af skoleferien og efter skoletid når vi startede i skolen efter sommerferien.

Hindbærrene blev lagt i bakker med et halvt kilo i hver og sorteret som flødebær og syltebær. Det kunne lade sig gøre fordi vi havde en kurv hængende i livremmen eller en snor om livet når vi plukkede, hvori vi havde en bakke til hver. Så vidt jeg husker tjente jeg 25 øre pr. bakke.

Dette foto passer faktisk slet ikke ind her. Det er taget mange år efter og ejendommen så helt anderledes ud i 1936. Der hvor udhus/hønsehus og maskinskur ligger, lå en lade. Staldbygningen er forlænget med 6 m og stuehuset er renoveret. Og oprindeligt var der stråtag på det hele. Laden væltede under en storm omkring 1944/45.

Dette familiefoto er fra Bedstemor og Bedstefars sølvbryllup i 1939. Bagerst fra venstre er det morbror Alfred, Far, morbror Carl, morbror Aksel, onkel Harry og morbror Viktor. Forreste række fra venstre tante Karen med fætter Ernst, Moster Valborg med mig, mor med Birthe, Bedstemor og Bedstefar, Moster Marie med kusine Inge og Bente og fætter Leif (Ole) på skødet og yderst tante Nelly med fætter Finn. Fotograferet foran huset i Ulstrup ved Skelby.

Hos bedstemor og bedstefar i Ulstrup ved Skelby

Ejendommen var et lille husmandssted, som lå ud til Sorø – Næstved landevejen og hvor jorden gik helt ned til Susåen. Det jeg husker bedst derfra er en urtehave med en masse gode stikkelsbær.

Og at jeg på et tidspunkt var på ferie sammen med fætter Leif, hvor vi fiskede i Susåen. Vi fangede en lille aborre - som katten fik! - Og så stod der Ota-bøger på en hylde i det værelse på loftet, hvor vi sov.

En af de ting der gjorde indtryk var at bedstefar godt kunne finde på at løbe om kap med os børnebørn og at min morbror Axel ville lege med os i haven når der var familiekomsammen.

Hvor hentede vi dagligvarer.

I dag kan vi hente næsten alt hvad vi har behov for i et supermarked. Sådan var det jo ikke dengang. Jeg har allerede fortalt om hvor mange forretninger der var i Køng da jeg var barn, og der hentede vi de fleste af de dagligvarer som vi ikke selv producerede.

Men der var også handlende som kørte ud og solgte varer hjemme hos folk. Slagteren havde en vogn hvor han kørte rundt med et udvalg af kødvarer. Det var selvfølgelig mest til de huse, hvor man ikke selv producerede, men også i et vist omfang til faste kunder på landet. Det var jo muligheden for at få fersk kød uden for slagtesæsonen.

Det var typisk en gang om ugen og det samme gjaldt bageren, som kørte ud med brød.

Det var hovedsagelig dagligt brød. Et stort rugbrød på 4 kg. Eller et lille rugbrød eller lyst rugbrød på 2 kg. Og så var der sigtebrød. Et finere brød derhjemme var hjemmebagt franskbrød som vi kaldte hvedekage. Jeg husker hvordan sådan en skive nybagt brød smagte. Far spiste det med fedt og ost og et drys salt. Og sådan kunne jeg også lide det.

En af de faste ugentlige begivenheder var æggemanden, Han hed Hans Nielsen, men vi kaldte ham aldrig andet end Æggemanden. Han kom hver fredag og hentede æg, som i forvejen var rengjorte og stemplet med et nummer, så man kunne se hvor de kom fra.

Han solgte også ost og det benyttede mor sig også af. Jeg kan huske at han kørte i hestevogn og der kunne man sommetider redde sig en køretur. Det samme gjaldt i øvrigt senere, da han begyndte at køre i bil.

Fisk var ikke noget vi fik så tit, men jeg kan huske der kom en fiskemand derhjemme. Han kom på cykel med en fiskekasse foran og bag på cyklen. Der var ikke noget der hed is i kasserne så hans tur skulle helst ikke være alt for lang før han fik udsolgt.

Et andet eksempel var mælkeemanden. Han kom ikke ud til landejendommene, men kørte med hest og vogn oppe i Køng. Han havde mælken i mælkejunger med en påmonteret aftapningsshane og kunderne kom med små mælkespande eller kander, når de skulle købe mælk.

Ud over de mange forretninger var der også et bryggeri i Køng. De bryggede mørkt og lyst hvidtøl, men lavede også sodavand. Så når vi i enkelte tilfælde fik øl var det fra Køng bryggeri.

Det var ikke så tit men vi fik da øllebrød af og til. Og sødt øl til risengrød, da vi var nået et stykke tid efter krigen, hvor det igen var muligt at købe risengryn. Og til jul var der mørkt nisseøl.

I det hele taget var der en hel del eksotiske varer vi kun kendte af omtale. Jeg kan huske at mor og far talte om bananer som noget helt specielt. Så da vi skulle smage de første, som kom til landet enten til jul 1945 eller 46, var de måske ikke helt så pragtfulde som jeg forventede. I øvrigt var de rationerede så man kun kunne købe en mindre portion i første omgang.

Det samme gjaldt appelsiner og sikkert også andre ting, som jeg ikke kan huske. Men at det betød noget som målestok for bedre tider, kan man se af den gamle revytekst fra 1945, hvor refrainet lød sådan:

Men når der kommer en båd med bananer
Så har vi glemt alle sorger og savn
Og den kan komme langt før end vi aner
Og lægge til i en ventende havn
Den vil vi hilse med flag og med faner
Vi går og længes hver dag i vor by
For når der kommer en båd med bananer
Så har vi solskin og sommer på ny!

Skolebillede fra Køng skole ca. 1949

Her er mit skolebillede. Det må være fra 1949 hvor jeg lige var startet i 4 a (6. skoleår). Som det kan ses var det ikke supermoderne skolemøbler. Her er vi trukket sammen på to rækker af hensyn til fotografen, men normalt sad vi på tre rækker. Der er to årgange på billedet så det var ikke store forhold. Læg mærke til frisen med fuglene, som var tegnet med kridt på væggen. Det var Lærer Lauridsen der havde tegnet den og fuglene var meget veltillende.

Men det var den store skole i Køng sogn. Foruden den var der skole i Kostræde, Sallerup og Svinø. Men på de sidste tre var der kun to klasser, som kunne klares af en enkelt lærer på hver skole. Men alle steder gik vi kun i skole hver anden dag.

Da jeg startede i første klasse, som kun havde en årgang, gik vi hver dag, men det blev hurtigt lavet om, angiveligt for at spare på fodtøjet. Det var virkeligt en mangelvare her i det sidste år af krigen. Det gjorde sig gældende for beklædning i det hele taget. Alt hvad der kunne syes om blev syet om.

Der blev i mange år talt om at der skulle bygges en centralskole i Køng, hvor man kunne samle alle sognets elever, men det blev aldrig til noget og eleverne blev senere overført til Svend Gøngeskolen i Lundby. Og den gamle skole i Køng fungerer nu som forsamlingshus, hvor vi blandt andet har været med til at fejre mors fødselsdag.

Min første cykel

Jeg var 11 år da jeg fik min første cykel så indtil da var min aktionsradius forholdsvis begrænset, da det handlede om at gå hvis vi skulle nogen steder.

Som jeg husker det var det meget få gange jeg var hos skolekammerater og før jeg fik cyklen, så det blev hjemme på ejendommen og hos de nærmeste naboer legen foregik.

Omkring samme tid skete der også ændringer blandt kammeraterne i skolen, idet en del af min årgang skiftede skole og startede i Lundby realskole. Der begyndte man med et år i en forberedelsesklasse inden man gik videre med mellemskole og endte med at tage realeksamen.

Det kunne jeg egentlig også godt tænke mig, men for det første var det en betalingsskole og for det andet var man 16 år før man fik sin eksamen.

Så da jeg luftede tanken fik jeg at vide at det var der ikke mulighed for. Men allerede på det tidspunkt nævnte far muligheden for at tage på efterskole, når jeg blev 15 – 16 år.

Efterhånden som jeg blev ældre fik jeg også flere opgaver og pligter derhjemme. Jeg fik lov til at køre med hest ved forskellige opgaver i marken f.eks. når der skulle harves og tromles.

Roelugning/udtynding blev også en del af opgaverne. 25 øre for en række! Og flytte køer var nok ikke en af de mest populære opgaver, men var jo en del af de opgaver der skulle klares i det daglige.

Og allerede fra jeg var elleve – tolv år hjalp jeg til i høsten, ikke kun hjemme, men også naboerne havde af og til brug for en medhjælper når der skulle høstes.

Men også på andre områder fik jeg flere muligheder. Blandt andet var jeg oftere hos kammerater for at lege.

Jeg var ret hurtig til at lære at læse og og var allerede fra jeg var ca. 8 år i stand til at læse som tidsfordriv. Jeg kan huske at jeg fik min første bog som julegave da jeg var 8 år. Lille Bo, kan jeg huske den hed. Og bøger som julegave var et fast ønske i alle mine barndomsår. Og heldigvis var der da også bøger blandt gaverne hvert år. Vi fik julegaver fra moster Valborg og farbror Georg og det var der bøgerne kom fra.

Jeg husker vores juleaftener derhjemme som meget hyggelige. Når far var færdig i stalden og vi var kommet i lidt pænere tøj fik vi en traditionel julemiddag med andesteg og ris à la mande. Det fik vi dog ikke de første år jeg kan huske. Da var der ikke mulighed for at købe ris.

Men første gang jeg smagte risengrød var en juleaften formodentlig i 1946, det kan også have været i 1945, men det tror jeg nu ikke. Første gang var der givet mulighed for at her familie kunne købe en lille portion. Det samme gjaldt i øvrigt for appelsiner og andre sydfrugter.

Når julemiddagen så var overstået skulle der vaskes op, og det hjalp vi hinanden med.

Først derefter blev juletræet tændt og vi sang alle de gamle julesalmer. Fars yndlingssalme var Den yndigste rose er fundet. Men også Glade jul, Julen har bragt velsignet bud, Et barn er født i Betlehem og to, tre andre var på det faste repertoire.

Derefter var der uddeling af julegaver og det hjemmelavede konfekt kom på bordet. Det havde vi børn jo været med til at lave nogle dage før jul. Og der blev drukket kaffe og derefter husker jeg en dejlig rolig og afslappet stemning. Det endte altid med at vi sad alle sammen og læste eller beskæftigede os med de gaver vi havde fået. Det var nok efter at de små var kommet i seng.

Vi havde ikke adgang til et bibliotek derhjemme. Der var en læseklub i Køng, som lånte bøger fra biblioteket i Næstved, og mor far snakkede somme tider om at skulle være med, men det blev aldrig til noget.

Så mulighederne for at få ny læktur var temmelig begrænsede, men så læste jeg de bøger jeg havde igen og igen. Og da jeg var 11-12 år læste jeg også de bøger mor og far havde. Jeg kan huske jeg på et tidspunkt læste nogle med gotisk skrift, som populært blev kaldt krøllede bogstaver. Det var ikke så svært og jeg vænede mig hurtigt til det. - Læse skulle jeg bare.

Som tidligere nævnt gik vi kun i skole hver anden dag så der var rimelig meget tid både til at hjælpe til og til at lege.

Allerede den vinter jeg fyldte 14 år blev jeg medhjælper på Lykkebo, en gård som lå i nærheden af hvor vi boede. Fra november til maj var jeg på arbejde hver anden dag, tirsdag, torsdag og lørdag, hvor jeg ikke var i skole. Jeg fik maden og 50 kr. om måneden. Arbejdet bestod i de opgaver der nu er på en gård. Det var et svineavlscenter d.v.s. at man havde søer og opdrættede grise der blev solgt til avl på andre gårde. Så en af mine faste opgaver var at rense hos søerne. Der var også en stor orne og den var jeg nok lidt bange for at gå ind til, men heldigvis var det muligt at lukke den udenfor i en grisegård, mens jeg rensede i dens bås.

Dengang strøede man med halm hos grisene og at se hvordan de splittede et bundt halm og lavede rede af den var noget jeg satte pris på at opleve. I øvrigt er svin nogle temmelig renlige dyr. De lagde afføring et sted i båsen og aldrig i den halm de skulle ligge i.

At arbejde der på gården indebar også at jeg skulle køre med hestene i marken. Der var et par belgierheste som var en meget almindelig arbejdshest på gårdene dengang. Det var før traktor blev almindelige på gårdene.

Jeg kan huske at jeg pløjede og at det var svært at holde plovfurerne lige, det skulle man kunne hvis man var god til at pløje, men det var et arbejde jeg godt kunne lide og hvor det handlede om at få hestene til at trække jævnt og i en passende fart.

Selv om det var lange arbejdsdage var det ikke så anstrengende at pløje. for det første gik man jo nede i en jævn plovfure og for det andet gik man og holdt i ploven. Derimod var det betydelig mere hårdt at harve eller køre med kultivator. Der gik man i blød jord og havde kun tømme at holde i og så var man endda heldig at det kunne foregå i gummistøvler. Da far var ung var det med træskostøvler, hvor jorden godt kunne klumpe under sålerne.

Nu var mine dage på arbejde ikke helt så lange den vinter for jeg gik jo også til præst - konfirmationsforberedelse - den vinter. Det betød så til gengæld at der var ret meget hjemmearbejde med katekismus og at lære salmer.

Sognepræsten var en ældre mand og havde derfor fået bevilget en hjælpepræst det år, og det betød at begge gav en hel salme at lære udenad mellem hver gang. Heldigvis havde jeg ret let ved at lære udenad dengang, men de var også lige så hurtigt ude af hukommelsen igen, når lektien var afleveret.

En af de ting jeg kan huske fra det år er, at foråret kom allerede i starten af marts og at forårsarbejdet var meget tidligt i gang, men at det blev vinter og koldt igen fra omkring d. 23. marts og derefter gik der en hel måned før det var muligt at komme i marken igen.

Men vi nåede at blive færdig med at så korn inden da. Jeg kan huske at jeg kørte med såmaskine lige før det blev vinter igen og at jeg frøs rigtig meget, fordi det var blæsevejr og tæt på frostgrader, den dag vi blev færdige med at så.

Konfirmander i Køng sogn foråret 1951

Mit konfirmationsbillede

Jeg blev konfirmeret den 8. april 1951 i Køng kirke og bagefter var der fest derhjemme hvor soveværelset var blevet ryddet så det kunne fungere som gildestue.

Det var familie og naboer der blev samlet og det foregik som den slags fester nu en gang foregik.

Middagen var ekstra god i dagens anledning og det var første gang jeg kan huske der var vin til maden, Sauterne var det vist.

Jeg kan ikke huske om der var en sang, eller om en af naboerne holdt tale og bød mig velkommen i de voksnes rækker, men en stor dag var det da.

Og derefter blev der spillet kort og hygget og røget så der nærmest var tåget i stuen.

Der var ikke børn med til festen ud over mine søskende.

Ud at tjene

Og d. 1. maj 1951 flyttede jeg hjemmefra! Jeg blev karl på Lykkebo på fuld tid. Jeg fik for første gang i mit liv mit eget værelse.

Karlekammeret bestod af et lille rum med en seng og plads til det karlekammerskab som var anskaffet til at have mit tøj i. Der var vist også en stol og et lille bord! Det var uisoleret med tynde vægge og der var ikke varme.

Og vaskerummet var der hvor vi også vaskede mælkejunger og spande, og selvfølgelig kun koldt vand.

På Lykkebo boede Ellen og Peter Andersen. Desuden boede en voksen søn, Kjeld hjemme. Han var midt i tredive og havde en lastvogn som han kørte vognmandskørsel med. Desuden havde de en voksen datter, Oda, som var gift og havde tre børn. De boede i Rettestrup lidt syd for Næstved.

Gården var på 42 td. land med de 18 td. land jord hjemme ved gården og resten var mose hvor det meste var græs, men hvor man også forsøgte at dyrke lidt korn. Det var ikke den store succes og det jeg bedst husker om det var at der var en masse store tidsler da det skulle høstes. Det var jo mig der skulle lægge læs når det skulle køres sammen så der var mange torne at fjerne, når dagen var gået.

Jeg deltog i alt forefaldende arbejde både i stald og i marken. Og det var lange arbejdsdage. Morgenmalkning kl. 6,00 året rundt eller tidligere sommeren igennem når køerne gik ude i mosen. Her havde vi en vogn med et lille skur, hvori der var anbragt en malkemaskine som blev drevet af en lille benzinmotor. Om morgenen var det både husbond Peter Andersen og mig der klarede det, mens det for det meste var mig alene ved aftenmalkningen. Udover malkningen skulle der også sørges for drikkevand til dyrene.

Dagene foregik efter en bestemt plan. Efter morgenmalkningen var det tid til morgenmad og derefter skulle der muges ud i staldene. Kl. 9,00 var der frokost som varede en halv time. Menuen var den samme hver dag. Lidt før frokost gik Ellen over i garagen, hvor der stod en tønne med spegesild. Det var høstsild som blev købt hjem og saltet ned i en mængde så der var nok til hele året. Her tog hun en sild op ved halen og bar den tværs over gården. Silden blev herefter skyllet under vandhanen og rensset og skåret ud. Der var et stykke bidesild til hver og det rakte til 4 halve stykker rugbrød med fedt. Selv om den var hvinende salt, vænnede man sig hurtigt til det. Derudover var der vist en ostemad og kaffe.

Derefter var det arbejde til kl. 12,00 hvor der var middagspause, hvor vi fik varm mad og der var tid til at hvile en halv time. Derefter gik man så videre med det man var i gang med. Der var en lille kaffepause midt på eftermiddagen. Hvis jeg var i marken blev kaffen for det meste bragt ud til mig ellers foregik indendørs.

Aftensmad var kl. 18,00 og derefter kunne jeg jo selv disponere over min tid. En af interesserne var stadig gymnastik, som det havde været siden jeg begyndte i skolen i 1944. Det var jo en vinteraktivitet og om sommeren var det håndbold eller fodbold der var på programmet.

Fagligt var det Unge landmænd eller Sydsjællands landboudom, som det vistnok hed hvis det skulle være rigtigt. Her lærte vi om planter og pasning og bedømmelse af køer, heste og svin.

Det skete også at der var andre aktiviteter. Bl.a. kan jeg huske vi så film fra USA hvor de store maskiner var helt overvældende og de store mejetærskere var noget vi var helt enige om aldrig kunne blive aktuelle i Danmark. Markerne var simpelt hen ikke store nok. Men tiden har jo vist noget andet.

Og så mødtes jeg selvfølgelig også med kammeraterne. Det foregik på gaden i Køng hvor vi ofte stod og snakkede. Her var det jo også muligt at møde nogle af de piger man måske sværmede lidt for.

Dengang var det almindeligt at gymnastikforeningen afholdt bal en gang om måneden, og der var jeg vist også med hver gang. Det var jo der man lærte de nye slagere at kende, og da jeg også kunne lide at danse var det en populær aktivitet.

Det som måske er bemærkelsesværdigt var at jeg ikke skulle spørge nogen steder eller orientere nogen om hvad jeg foretog mig i min fritid. Dengang blev jeg regnet for ansvarlig og voksen nok til at kunne tage vare på mig selv. Den tanke er vist ret fjern for de fleste 14/15 årige og deres forældre i dag.

Heldigvis rodede jeg mig da heller ikke ud i noget, som det kunne være svært at stå til regnskab for.

Jeg havde fri hver anden søndag og så besøgte jeg dem derhjemme - jeg fik også vasket derhjemme, så alene af den grund var hyppige besøg nødvendige. Dengang gik man med det samme tøj en hel uge ad gangen. Så arbejdstøjet var tit meget snavset fordi det blev brugt både i stald og mark.

Man skiftede selvfølgelig tøj til fyraften, men med kun koldt vand til at vaske sig i, kunne det ikke undgås at det kunne lugtes at man havde arbejdet i stalden. Men sådan var det bare og det hørte jeg aldrig nogen bemærkninger om og det var jo ens for alle dengang.

På Brøderup Ungdomsskole.

Den 3. november 1952 var en helt speciel dag i mit liv for da startede mit ophold på Brøderup Ungdomsskole, den der nu hedder Brøderup efterskole.

Brøderup Ungdomsskole 1952/53

Hvide Hus hvor vi boede

Mit sengetøj var sendt i forvejen og jeg selv cyklede de ca. 18 km. til skolen med resten af mit tøj på baggebæreren. Det var en spændende tur. Jeg havde ikke besøgt skolen tidligere så alt var nyt.

De fleste af mine kommende kammerater blev transporteret til skolen af deres forældre så det føltes nok lidt ensomt at komme helt alene, men det var hurtigt overstået og jeg var indkvarteret sammen med to andre på værelset. Vi skulle have boet fire der, men den ene blev langtidssyg så Mogens, Poul og jeg havde vist lidt mere plads end de fleste.

Opholdet varede 5 måneder indtil slutningen af marts og tiden gik med almindelige skolefag, det var første gang jeg havde lejlighed til at måle mig med andre for selv om jeg vidste jeg havde haft let ved det i folkeskolen havde jeg jo kun gået i skole hver anden dag, men det voldte mig ingen problemer, så jeg nød i den grad at være i skole igen. Ud over de almindelige skolefag startede hver dag med foredrag, hvor forstander Greve bl.a. talte meget om Grundtvig.

Sidst på eftermiddagen var der gymnastik, eller sløjde hvor vi bearbejdede både ben og træ.

Noget af det der var dejligt var de mange sange der blev sunget. Højskolesangbogen var en fast bestanddel i dagene.

Om lørdagen sluttede undervisningen kl. 12,00 og efter middag cyklede de fleste af os hjem. Men det skete også at vi var nogle der blev på skolen og så cyklede vi ture i omegnen. Det gjorde vi i øvrigt mange gange om hverdagen for vi havde middagspause fra kl. 12,00 til kl. 14,00 og så kunne det godt lade sig gøre at gå eller cykle en tur f.eks. gennem Himmerigsdalen ved Bækkeskov. Det er en slugt der går fra Sølperupvej til Bækkeskovvej med et dejligt landskab med skov på begge sider og et vandløb i bunden.

Jeg har været forbi senere og da var der sat adgang forbudt-skilte op, men vi brugte det meget dengang.

Gåsetårnet vinteren 52/53

Storstrømsbroen 52/53

Her et par billeder fra cykelturen til Vordingborg og Storstrømsbroen.

Det skete også at vi var på cykeltur med skolen. Vi var 70 drenge og kørte to og to i en lang række, men der var ikke ret meget biltrafik den gang så det gav ikke problemer.

Jeg husker en tur til Fakse Bryggeri og sydpå til Vordingborg med Gåsetårnet og en tur ud på Storstrømsbroen.

Der var også en kold periode den vinter og jeg husker en tur ud på Feddet, helt ude ved sejltreenden hvor der var isskrudninger i flere meters højde langs kysten.

Den store udflugt til København foregik i busser og vi besøgte bl.a. lufthavnen. Der var jeg i øvrigt oppe at flyve for første gang. Det var rundflyvning hvor man kunne få en tur ind over København for 15 kr. hvis der var 3 der ville med. Jeg kan huske at der kun var to der ville afsted så jeg måtte låne 5 kr. for at komme med. Det følte jeg nok var mange penge, men det var oplevelsen værd. Men jeg fortalte vist ikke hjemme at jeg havde været så ødsel.

Brændesavning var også praktisk arbejde, men i dette tilfælde var det vistnok en straf for at have overtrådt nogle af skolens regler, f.eks. at løbe og lege i foredragssalen. Det prøvede jeg selv.

Praktisk arbejde indgik også enkelte gange. Så blev der ryddet op i have og hvad der ellers kunne være.

En del af de kreative fag foregik om aftenen så fritid var der ikke så meget af til daglig, men når vi havde fri opholdt vi os i en dagligstue, hvor der var mulighed for at læse de lokale aviser bl.a. Østsjællands Folkeblad, som senere blev til det der nu hedder Dagbladet. Og ellers spillede vi brætspil. Jeg fik lært at spille skak i løbet af vinteren.

Når man ser skolen i dag er det svært at forestille sig, hvordan skolen var dengang. Vi var ca. 70 drenge på vinterholdet, som varede 5 måneder fra november til slutningen af marts. Om sommeren var der piger.

Jeg flyttede hjemmefra da jeg var 14 år og havde været medhjælper/karl på en gård i 1,5 år inden jeg var på Brøderup så derfor var det ekstra velkommen at starte på Brøderup.

Vi boede alle sammen i det hvide hus, 4 eller 5 på hvert værelse. Der var vist endda et hvor der boede 6 sammen. Vi skulle være 4 der hvor jeg boede, men en blev syg i starten af opholdet, så vi var kun 3.

Set med nutidens øjne var det nok lidt primitivt. Der var et vaskerum på hver etage. Det bestod af en stribe vandhaner over en kumme i hver side af rummet så ca. 10 kunne vaske sig samtidigt. Og der var kun koldt vand. Men sådan var det bare og vi havde det fint med det.

Og da vi startede på skolen det efterår var gymnastiksalen under udbygning der hvor scenen blev etableret. Så vi cyklede ned til Tappernøje forsamlingshus, når vi skulle have gymnastik, de første par måneder.

Jeg husker den tid som en utrolig vigtig periode af mit liv, hvor undervisning, foredrag, sang og fritid foregik i et fællesskab, som jeg på en måde føler stadig består.

Det sker stadig at jeg af og til møder nogle af kammeraterne fra dengang og bl. a. har jeg været til både 25, 50, og 60 års jubilæum, så det ophold har sat dybe spor.

Efter Brøderup Ungdomsskole.

Da vi sluttede på Brøderup havde jeg fået plads på Tolstrupgården i Sædder ved Tureby hos Peter Hastrup og Margrethe Hastrup. Det var meningen jeg skulle starte der d. 1. maj 1953, men karlen, som var der før mig blev syg, så jeg startede der en uges tid inde i april.

Det var en af mine kammerater fra Brøderup, Erik Due, der formidlede kontakten, idet hans far hørte om pladsen.

Tolstrupgården var på 65 tdr. land og jeg boede sammen med fodermesteren som også havde plads der. Derudover kom der en kone når det var vaskedag og ved hovedrengøring og lignende. Og en arbejdsmand når der skulle høstes korn. Desuden var der ung pige i huset, så det var mens der stadigvæk var folk på gårdene.

Der var en kvægbesætning på 25 køer foruden ungvæg og kalve. Desuden var der svin og høns. Der var også et par heste som blev brugt til markarbejde selv om det meste markarbejde blev udført med en lille grå Ferguson traktor. Så der fik jeg lært at køre traktor.

Jeg på Ferguson traktor 1954

Mit arbejde der var alt hvad der havde med driften af en gård at gøre. Gøre jorden klar til at tilså om foråret. Tynde roer når det var tid.

Vi høstede også hø som blev sat på stativ for at tørre. Og høsten var en travl tid og senere skulle der tages roer op og køres sammen. Og derefter skulle der efterårsplojes og gøres klar til vinteren.

Og alt arbejde dengang var med håndkraft. Det kan være svært at forstå i dag hvor stort set alt klares med maskiner.

Fritiden lignede meget det jeg har beskrevet tidligere. Men her blev det til flere markante oplevelser. Ud over gymnastik om vinteren og boldspil om sommeren var der folkedans i et par måneder om efteråret.

Dilettant i Sædder forsamlingshus 1954.

Desuden kom jeg til at spille dilettant i ungdomsforeningen. Vi spillede Genboerne og jeg spillede en af studenterne.

I sommeren 1954 gik jeg til sommergymnastik på et stort amtshold fra Præstø amt, og deltog i landsstævne i Odense sammen med 13000 andre gymnaster og boldspillere fra hele landet.

Vi cyklede til Hårlev til gymnastik hele foråret om forsommeren, ca 16. km. hver vej, hvor vi havde 2 timers gymnastik.

Jeg kan huske at det var et meget flot vejr hele maj måned og begyndelsen af juni, men fra midt i juni skulle vi deltage i flere opvisninger som forberedelse til det store stævne i juli. Bl. a. deltog vi i Bøgeskov stævnet på Stevns, en opvisning i Fakse og Søskovstævnet i Sorø alt sammen udendørs og i regn, såvidt jeg husker.

Vi var nogenlunde heldige med vejret i Odense, hvor det kun var bygevejr. Vi var indkvarteret i klasseværelser på skoler. Madrasserne var store papirsække med halm i og de var ikke just lydløse når man lå på dem, men dengang kunne man jo sove under ret primitive forhold.

En af de store oplevelser på landsstævnet var indmarchen, hvor alle deltagerne marcherede ind på stadion med faner og med overværelse af kong Frederik og dronning Ingrid. Men også gymnastikopvisningerne med amtshold der fyldte hele fodboldbanen, var en imponerende oplevelse.

Gymnastiklandsstævne i Odense 1954

Høsten foregik med traktoren foran selvbinderen og derefter blev det hele også rejst i hobe for at tørre og derefter kørt hjem i laden og tærskningen foregik i løbet af vinteren. Dog tror jeg en del blev tærsket direkte fra marken. Så kørte vi med to vogne så den ene blev tømt og tærsket, mens det næste læs blev hentet. To af børnene Niels Erik og Bent, som var omkring 10 - 11 år, kørte traktoren, mens der blev læsset. Det er og var vist ikke lovligt, men det tænkte man ikke på dengang og de var faktisk gode til det.

I de travle perioder kom der folk udefra og hjalp til, så derfor kunne det lade sig gøre på denne måde.

Høsten 1954 var det regnvejr en stor del af tiden og efter at der var mejet med selvbinder var det næsten umuligt at få kornet tørt og det endte med, at vi måtte skære båndene om negene og sprede dem ud når det var sol og blæsevejr, men det var en meget besværlig måde at høste på og gik selvfølgelig også ud over udbyttet.

Det var også mens jeg var på Tolstrupgården, at jeg første gang så en mejetærsker i funktion. På nabogården havde de anskaffet en 4-fods mejetærsker til at høste frøgræs med. Det var en bugseret model, der blev trukket af en traktor. Så det mindede ikke meget om de store maskiner som kører rundt på markerne nu. Og dengang kunne vi ikke se at fremtiden ville gøre den slags maskiner almindelige.

Tolstrupgården havde marker på begge sider af Køge - Vordingborg landevejen. Det betød jo at vi meget tit skulle over vejen med redskaber og vogne, men heldigvis var der ikke nær så meget trafik som vi kender det nu så det oplevede vi ikke som et problem.

Men lidt mere problematisk var det når køerne skulle på græs på den anden side af vejen. Så var vi tre personer og køerne blev drevet sammen og derefter gik vi to op på vejen, hvor vi stoppede trafikken mens den tredje jagede køerne over vejen. Det foregik som regel uden dramatik, men jeg husker en enkelt gang hvor en motorcykel nåede ind mellem køerne før den fik stoppet. Men heldigvis skete der ikke noget ud over forskrækkelsen.

Skovgård i Åshøj

Efter halvandet år skiftede jeg plads og fra d. 1. november 1954 havde jeg plads på Skovgården i Åshøj hos Hans Petersen og hans husbestyrerinde Anna Christiansen. Hans Petersen havde aldrig været gift. Det var en mindre gård så der var jeg med til både at passe køer og de andre dyr og arbejdet ude i marken. Der var jeg i to år det meste af tiden som enekarl, men i sommeren 1956 havde min søster Birthe plads i huset.

Hans Petersen eller Pæsen som det hed der på egnen havde overtaget gården efter sin far og kendte alle på egnen, som var værd at kende, og han holdt meget af at fortælle. Det nød jeg godt af om vinteren, når vi ikke havde så travlt. Vi havde halvanden times middagspause og jeg husker adskillige dage hvor pausen blev længere fordi han kom i gang med at fortælle. Det blev jo interessant fordi jeg kendte de unge mennesker der kom fra de gårde og familier han fortalte om.

Også på Skovgården var der traktor, en grøn to-cylindret John Deere, som larmede kraftigt når man kørte med den, og et par heste.

Det var et par sorte Oldenborgere eller halvblods som de også blev kaldt. Det var et par stærke køreheste som det var sjovt at køre med. De var meget rolige, men så snart man tog tømmen gik det bare fremad, så det var vigtigt at være klar til at følge med.

Det var dem der blev brugt, når der skulle køres roer ind om vinteren. så hængte jeg bare tømme på kanten af vognen, mens jeg læssede og læssede af ind i roehuset.

En del af mit arbejde var jo at passe dem og det indebar også, foruden at fodre og vande dem, at rense hos dem og at strigle dem. Det var et hyggeligt arbejde især om vinteren hvor der var dejligt varmt i stalden. Det samme gjaldt i kostalden hvor køerne også blev striglet og holdt rene vinteren igennem. Om sommeren når de var på græs var der ikke behov for at strigle og børste.

Dilettant i Herfølge. Det er mig med piben!

I fritiden var det bl. andet gymnastik i Herfølge om vinteren og om sommeren i Lellinge. Jeg kom også med i ungdomsforeningen og var også her med til at spille dilettant, som blev opført på Hotel Påskebjerg i Herfølge. Det var i øvrigt også i Herfølge ungdomsforening jeg fik min første bestyrelsespost!

Karleholdet i Herfølge 1954/55

jeg passe dyrene.

Jeg arbejdede meget selvstændigt mens jeg tjente på Skovgården, men der var da også opgaver, hvor jeg arbejdede sammen med husbond.

Jeg husker en gang hvor der skulle bankes pæle ned til hegn om græsmarken og Hans Petersen holdt ved hegnspælene, mens jeg slog med en mukkert. Det var også en fin arbejdsfordeling indtil det blev så meget rutine at Hans på et tidspunkt da en af pælene var banket langt nok ned sagde stop og derefter lagde hånden oven på pælen.

Desværre så sent at jeg havde svinget hammeren så jeg ikke kunne nå at stoppe og jeg ramte hånden.

Det kostede en tur på skadestuen i Køge, men heldigvis var der ikke sket noget alvorligt med hånden. Men den var vist øm et godt stykke tid efter.

Det var i efteråret 1956 jeg mødte Karen, da jeg gik til folkedans i Sædder forsamlingshus og vi blev kærestere.

Men på det tidspunkt havde jeg planlagt og tilmeldt mig for vinteren på Ollerup Gymnastikhøjskole så det var jo lidt spændende om det kæresteri kunne klare adskillelsen, men det kunne det og vi blev senere forlovet og gift i maj 1959.

På Ollerup Gymnastikhøjskole

I begyndelsen af november 1956 startede så 5 måneders højskole. Her var gymnastik og idræt hovedfagene, men også almene skolefag som dansk og regning mm. Vi var 150 elever 50 piger og 100 karle så det var jo meget større forhold end Brøderup Ungdomsskole havde været. På Brøderup var der to danskhold mens der på Ollerup var seks hold.

Men måden vi blev fordelt på holdene var den samme. En diktat den første dag dannede grundlaget for holddannelsen.

Jeg cyklede meget i fritiden dengang. Det kunne godt blive op mod 50 km på en enkelt aften, men bilkørsel blev mere og mere almindelig og flere af kammeraterne havde adgang til at låne forældrenes bil og det betød jo at vi kom lidt længere omkring end vi tidligere havde haft mulighed for.

Jeg blev også selv motoriseret, mens jeg var der. Jeg købte en Skylon knallert og det betød en kæmpe forskel. Bl.a. når jeg skulle hjem til Køng, når jeg havde fri. Dengang havde man kun fri hver anden søndag, så lørdag aften når aftensmaden var spist kunne jeg køre hjem. De øvrige søndage skulle

Lillebror Niels Erik var meget interesseret i knallerten.

Der blev jeg lidt udfordret da jeg kom på det bedste hold og de fleste på det hold have gået mere i skole end jeg og det kunne jeg især mærke når vi havde grammatik. Der manglede jeg vist lidt basisviden om det mere teoretisk, men ellers havde jeg det fint på det hold.

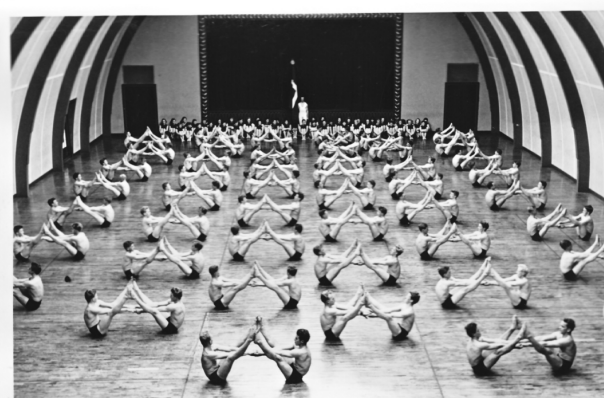
En stor del af undervisningen handlede om gennemgang af litteratur så jeg fik et indblik i de klassiske forfattere, men også en del af de nyere. Så det blev ikke så meget med almindelig diktat og stil-skrivning selv om det selvfølgelig også var en del af undervisningen.

Men gymnastik og lederuddannelse var hovedmålet med opholdet. Og det var på mange måder en spændende oplevelse. Vi lærte at lave træningsplan for gymnastikhold.

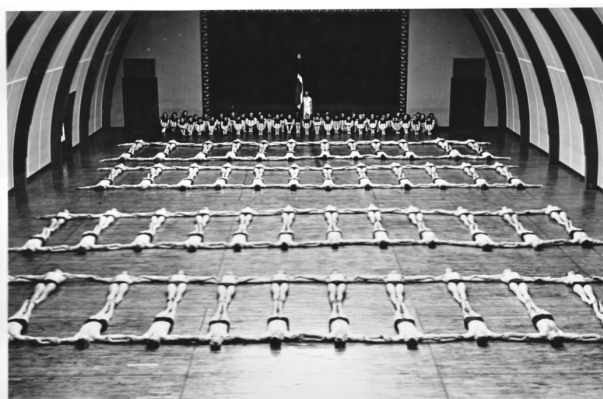
Det var jo det man nu vil kalde gammeldags øvelser.

Niels Bukh's Primitiv Grundgymnastik var udgangspunktet, som var øvelser der var rettet mod stive skuldre og kroppe i det hele taget. Og det var jo også det behov vi havde, os der havde arbejdet hårdt i især landbruget, siden vi var fjorten år. Vi lærte at lede gymnastik og øvede de aktuelle kommandoer. Men også teoretisk undervisning i anatomi indgik i pensum.

Øvelser med musikledsagelse var dog også på programmet en gang om ugen, men kun i praksis og ikke som øvelser i at lede med musik. Måske Pigerne havde mere af det for der var det mere almindeligt med gymnastik med musikledsagelse.

Ollerup 56-57 Øverst tv. Jeg sammen med mine værelses kammerater Bent Siggurd og Knud Dahl. Øverst th. Vi skulle alle sammen kunne gå på hænder tværs over gulvet i OD-hallen. Som en del af øvelserne blev der arrangeret "amtsopvisning" nederst.

Indmarch til middag ved fastelavnsfest. Forrest Fastelavnsfest med gæster. Her middag i to forstandere med ledsager.

gymnastiksalen.

Køkkenholdet var dem der ikke havde inviteret en gæst. Jeg havde Karen med.

Klar til bal. Pigerne i den ene side og kavalernerne kommer fra den anden side.

Her var holdet fra kapgang. 8 km. på 53 min.

Et eksempel på udsmykningen i gymnastiksalen ved afslutningsfesten.

Men foruden gymnastik stiftede vi også bekendtskab med en lang række andre idrætsgrene. Svømning var en fast del af undervisningen hele vinteren. Men også boldspil og fri idræt som f.eks. spydkast, hammerkast løb og spring.

Alle dage blev afsluttet med aftensang i stuerne, hvor der også var en lettere servering af kage eller frugt. Utrolig så mange sange fra højskolesangbogen det blev til i løbet af vinteren.

Min sidste del af opholdet blev lidt mindre tilfredsstillende end jeg kunne ønske. Der skete det at da vi kom tilbage til skolen efter juleferien var alle muskler afslappede og i en gymnastiktime forstrakte jeg musklerne i begge lår og fik fibersprængninger og selv jeg fik massage og varmebehandling blev det ikke godt igen og de sidste to uger kunne jeg ikke deltage i gymnastik.

Men det var en fantastisk vinter, som prægede resten af mit liv og dannede grundlag for mine aktiviteter i foreningslivet. Da vi rejste hjem var vi uddannet som delingsførere og kunne lede gymnastik, men havde også et grundlag for at gå aktivt ind i bestyrelsesarbejde. Og det har i høj grad været med til at præge mit voksenliv.

Efter Ollerup

Da jeg kom hjem fra Ollerup fik jeg plads På Atbjerggård i Øllerup ved Vallensved hos Rigmor og Alfred Larsen. Her var jeg karl i halvandet år indtil udgangen af oktober 1958. Det var jeg sammen med sønnen på gården, Bent på 14-15 år.

Arbejdet var det samme som tidligere og handlede både om at være i stalden og alt markarbejde. Her var traktoren en Fordson Major og den føltes da lidt klodset i forhold til de traktorer jeg havde kørt med tidligere, men det vænner man sig hurtig til.

I sommeren 1957 fik jeg kørekort. Jeg havde kun 9 køretimer inden jeg var til køreprøve og det var måske lige lidt nok for jeg dumpede til køreprøven, men efter en enkelt køretime mere bestod jeg så det var ikke så galt.

På gården havde de en Opel Rekord, som var meget meget populær på den tid, og den prøvede jeg da at køre nogle enkelte gange, men de første år var det begrænset hvor meget bil jeg kørte, men jeg måtte køre på vej med traktoren. Og nogle enkelte gange lejede jeg en bil, hvis der var noget bestemt at køre til.

Men ellers var knallerten det køretøj der bragte mig rundt. Bl. andet når jeg besøgte Karen i Alkestrup og hvad jeg ellers deltog i. Også her deltog jeg i landboudommens aktiviteter ligesom gymnastik stadig var på dagsordenen.

Karleholdet i Vallensved. På Gymnastikhøjskolen var nøgen overkrop den almindelige påklædning og den videreførte jeg her.

I hele mit liv indtil jeg var 21 år havde jeg aldrig været i tvivl om at jeg skulle være landmand, og jeg havde målbevidst sparet op af den løn jeg havde tjent for at have nogen startkapital når det blev aktuelt. Den store løn havde det aldrig været. Den største løn for en sommer var så vidt jeg husker på 3200 kr. og 900 kr. for en vinter. Så det var da begrænset hvor meget det kunne blive til.

Lønnen blev udbetalt ved skiftedag d. 1. november og 1. maj, Men jeg havde en aftale om et a konto beløb hver måned, de første år jeg tjente på 50 kr. og senere på 100 kr. pr. måned. Det lyder ikke af meget i dag, men jeg havde ikke det store forbrug. En enkelt øl eller to hvis jeg var til bal og en biografbillet i ny og næ var der da også plads til.

Men skiftedag var en festlig dag. Forretningerne i byerne holdt denne dag åbent til kl. 20 så skulle man have nyt tøj eller andre ting, så var det der man handlede og indsatte resten af lønnen i Sparekassen.

Egenbetalingen, da jeg var på efterskole og højskole, betalte jeg selvfølgelig også selv og jeg anskaffede da både knallert og min første harmonika, mens jeg tjente så jeg følte bestemt ikke at jeg savnede noget.

Men drømmen om at blive landmand smuldrede stille og roligt i den periode hvor jeg tjente som karl. Mechaniseringen af landbruget tog fart på det tidspunkt og mange, som tidligere havde arbejdet på landet måtte søge andre job og mange flyttede til byerne og der opstod mindre industrivirksomheder rundt omkring, mens der blev stadig færre hænder i landbruget.

Så da jeg sluttede hos Rigmor og Alfred d. 1. november 1958 endte det med at jeg flyttede til Alkestrup og boede i kælderen hos Karens forældre. I vinteren 58/59 gravede jeg dræningsgrøfter. Det var hårdt arbejde og lønnen var ikke formidabel, men det kunne da løbe rundt selv om jeg nu skulle betale for kost og logi. Det havde jo været en del af lønnen indtil da.

Da vi nåede foråret var jeg murerarbejdsmand i en kortere periode inden jeg fik arbejde på Vallø stifts savværk i Sædder, hvor jeg var de næste ca. halvandet år.

En af grundene til at det formede sig som det gjorde, var at Karen og jeg havde begyndt at overveje fremtiden sammen og Karen var ikke varm på at skulle være landmandskone og mulighederne i den retning var at vi måske kunne købe en mindre ejendom og så have et arbejde ved siden af.

Det var ikke en tilværelse der fristede mig så vi begyndte at overveje andre muligheder bl.a. et sted at bo sammen. I den forbindelse så vi på et lille hus i Alkestrup, som tiltalte os, men det var solgt, da vi spurgte mureren, som var bygherre på det. Men jeg kan da bygge et nyt til jer på nabogrunden som han også havde til rådighed.

Og her var min opsparing på 7500 kr. nok til udbetaling på grund og hus og med tilsagn fra Bondestandens Sparerkasse om et lån på 30.000 kr. endte det med at vi byggede huset på Byvej 16 i Alkestrup.

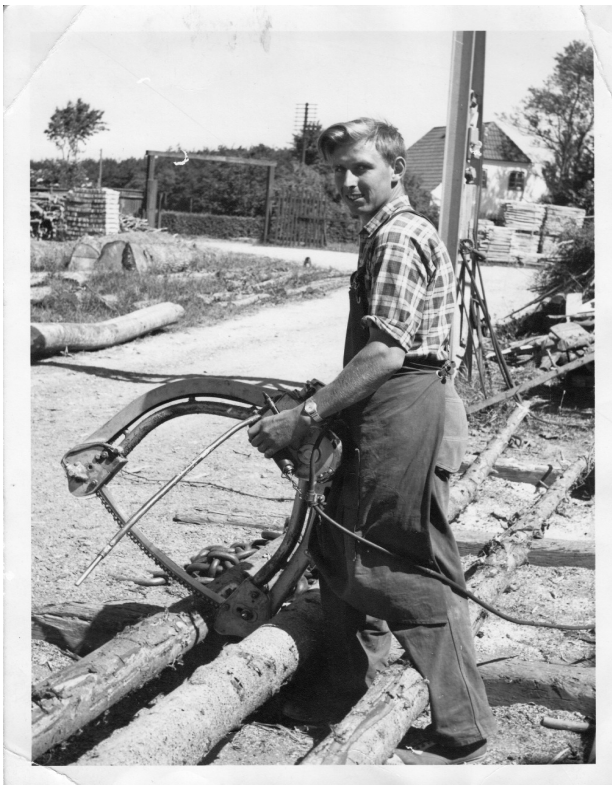
Jeg kan huske at far var på besøg og vi så på det og snakkede om det. "Jeg ville ikke turde at gøre det" sagde far, "men det er jo jer der skal gøre det og i skal selvfølgelig gøre det som i mener er rigtigt for jer".

Så i sommeren 1959 byggede vi hus og Karen og jeg blev gift 30. maj og flyttede ind i et værelse med køkken, og her boede vi indtil huset stod færdigt d. 10. december samme år. Det var en fantastisk følelse at flytte ind i et helt nyt hus. Der var olieamin så der var varme døgnet rundt uden svineri med koks og brænde.

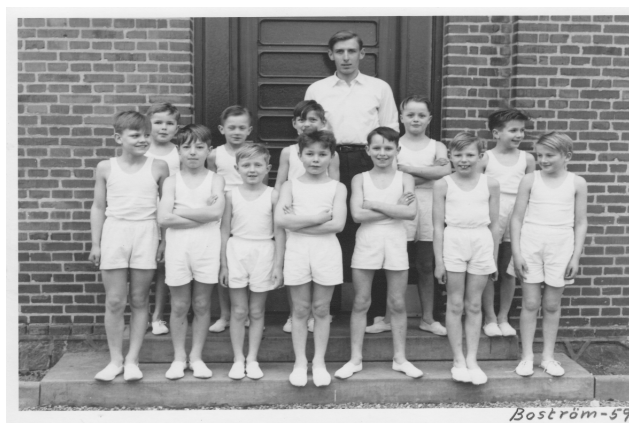
Det eneste minus ved huset var, at der ikke var indlagt varmt vand. I forbindelse med byggeriet havde vi undersøgt om vi kunne låne lidt mere, så der kunne blive indlagt centralvarme, men det var der ikke plads til i budgettet. Senere fik vi installeret en el vandvarmer på loftet, men i begyndelsen måtte vi klare os uden.

Min lederuddannelse fra Ollerup Gymnastikhøjskole fik jeg også brug for. Jeg ledede drengegymnastik i et par vintre. Jeg var med fra første sæson i den nye gymnastiksal i Alkestrup skole. Jeg havde små drenge og store drenge. En af de ting jeg husker er at der var skrappe restriktioner med hensyn til at bruge varmt vand til bad efter gymnastiktimerne.

Højdepunkterne i forbindelse med gymnastikken var deltagelse i amtsopvisning på Hårlev kro, her blev vores indsats bedømt og vi fik kritik og gode råd med om øvelser og ledelse. Og selvfølgelig en opvisning hjemme sammen med de andre hold i Sædder Gymnastik og Idrætsforening.

1959-60 Savværksarbejder. Jeg afkortede træer der skulle bruges til parketstave.

Det lille drengehold i Hårlev 1959

Det store drengehold i Hårlev 1959

At jeg var aktiv leder førte også til at jeg kom i bestyrelsen og efter et år blev formand for foreningen. Det var en ret stor opgave for der var aktivitet året rundt. Håndbold og fodbold om sommeren og som nævnt gymnastik om vinteren. Og så var der foreningens baller en gang om måneden i Sædder forsamlingshus.

Vi fejrede også foreningens 50 års jubilæum i 1962, mens jeg var formand med indbudte gæster fra amtsforeningen og tidligere formænd så det var en festlig dag.

Den 12. januar 1960 fik vi en lille datter, Liselotte, så nu var vi jo en familie. Hun blev født hjemme i stuen. Det var der der var varme og det var nødvendigt, for det var 12 graders frost den morgen hun blev født.

På den tid var det almindeligt at en indkomst var nok til at klare sig for, så Karen havde ikke et job, men var hjemme, mens børnene voksede op. Pernille kom til d. 13. september 1962. Så det meste af opgaven med at passe børn var overladt til Karen. Og dengang var der vist ikke mange der kunne forestille sig, at det kunne være anderledes.

Afslutning

Hermed er jeg nået frem til mit liv som voksen og dermed afslutningen på denne del af min historie.

Jeg har da også et ønske om at fortsætte denne historie, men det vil nok blive en anden form for fortælling. For det første har jeg en masse kildemateriale der ligger både fra mine foreningsaktiviteter og aktive arbejdsliv, familieliv og øvrige aktiviteter.

For det andet er den historie jo ikke kun min historie. Det er også de mennesker jeg har levet sammen og som sikkert ville beskrive deres historie sammen med mig med vægt på helt andre ting og måske også med en helt anden opfattelse af det jeg eventuelt vil beskrive.

Det har været en spændende og udfordrende opgave at skrive denne historie og mange gange har jeg ønsket at der havde ligget noget tilsvarende fra de mennesker i min slægt som kom før mig.

Jeg er også klar over at mine søskende og jævnaldrendes historie på mange måder ville afvige fra min. Derfor titlen: Min historie - som jeg husker det!